

الله
وَلِلّهِ
مُنِيبٌ

الحـلـاق

ولـهـ مـنـ سـكـ

اوله: امير طاعه نسویون

فشارع بو کو ۲:-

« شرک فرکه وینون »

« فولیکامی دالم اسلام »

« فندیدیه کون دروم هستگن »

حق فشارع تتف ترفیه هارا

د جیتا اوله: ذی یونیتید فریس ۳ داتو، کرامه رود، فینیخ.

اھمرو داره مشارکه

د تر بیتکن دان دسیارکن اوله:

مکتبه الماجع عبد الدین محمد نور الدین الروي

55 اچین ستریده، فیلندغ.

1952

فر - سیاھن

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

الحمد لله، دعن توفيق ذوهن يدع لها سهرن، برقلاوغ لاكي
كامي مغوييد غركن كقد سكنق قهباچ، سا تو هييداغن يدع ايدلوق
دواه سنتاقن روحانى.

تىيدق ۋەرلۇ راسماڭ كامىي گەپىر گەبۈرگەن كەندوڭىن بوكو
ايدىن. ۋەغارغۇش ادالىھ چامىيەنى دېتتىش كېأيدىقكەن ايدىسىيەن. ددىالم مىخەماد ئەفي
سواسماز مشاركەت كېيت يېغاڭق مندوغ ايدىن، اخلاق بودىقىرىتى
ادالىھ مەككىغۇچى قىراذىن يىغۇچى امەتى دەنەتتىيەن. بىسر سەغىكىوھ فەغار وەھى ددىالم جىوا
تىيەن ۲ اورغۇ يېغىپر كەندىق كەماجوان، مارا كەداۋەن كەند مەتلەمە
دەخلىدۇر جو اغىكەن.

الأخلاق ادالله مشاركة دان مشاركة ادالله اخلاق.

دوکو این دتر بیتکن دغشن ذیة سقای داشهه ترا ایدسی سسودو
در قد ککور اغنه دوکو ۲۹ څخه هوان ددالم څروستکان بهاس ملادو
مهبیل بر هارق منداشهه سه پوتن بهایک دری سیدع چه باج، یغ
پر کهندق سځکوه بغسان دان بهاش ما جو کهداش.

مد همدا هن ذرسیار فاید هن دان ملیقتو ذی مشارکة ملادو.

،، وعد الله الذين امنوا وعملوا الصالحات لهم مغفرة واجر
عظيم ،، ملائكة بر جنة جي توهن كفـد مرـيك يـعـ برـادـمان دـانـ برـبـوـاـةـ
كـبـجـيـكـنـ ۲۰، اـدـالـهـ اـذـتـوقـ هـرـيـكـئـيـتـ كـأـمـقـوـنـ دـانـ قـهـلاـ يـعـ بـسـرـ
(سورة المائدـةـ أـيـاتـ ٦ـ) صـدقـ اللهـ العـظـيـمـ . تـرـيـهـ كـاسـيـهـ وـالـسـلـامـ

دری کامی

۱۳۷۱ جولائی ۲۷

قُنْدِيَّةٌ

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

دُغْنَ نَامَ اللَّهُ يَعْلَمُ فَخَاصِيهِ دَانَ قَبَادِيَّع.

الْحَمْدُ لِلَّهِ، سَكْلَ قَوْجِين٢ ایت هَارَ اللَّهُ يَعْلَمُ امْثُونَ دَانَ سَكْلَ
حَلَاوَةَ دَانَ سَلامَ هَارَ جَنَّةَ جَوْعَنْ كَيْتَ يَغْمَلِيَا مُحَمَّدَ رَسُولَ اللَّهِ يَعْلَمُ
مَنْرِيدَمَا.

دُغْنَ مَغْهَارَقْكَنْ هَدَلِيَّةَ دَانَ تَوْفِيقَ درَقْدَ اللَّهُ يَعْلَمُ مَهَا كَوَا سَ
دانَ مَهَا بِيَجْقَسَانَ، سَايِ سَوْسَنَ بُوكَو٠ اخْلَاقَ دَانَ مَشَارِكَة٠ اِيَّنَ،
دُغْنَ بَرَقْدَوْمَنْ كَقْدَدَاسَر٢ كَتَابَ اللَّهِ دَانَ حَدِيدَتَ رَسُولَ، مَكَ سَكَارَغَ
تَلَهَ سَلَسِيَ دَانَ تَهَتَ.

مَغَايِدَةَ كَكَچِيَوانَز٢ دَانَ كَرَوْسَقَكَنَ مَأْذِسِيَ قَدَ مَشَارِكَةَ
سَكَارَغَ، بِأَيْدِكَ دَنْكَرِيَ كَيْتَ اِيَّنَ، بِأَيْدِكَ دَبَنْوَا اِيدَرَوْقَهَ سَانَ، دَانَ
دَدَنْيَا اِيَّنَ قَدَ عَمَومَشَ، مَكَ تَيْدَقَ ادَ اوْبَةَ دَانَ تَنْتَوْذَنْيَشَ يَعْلَمُ تَنْشَةَ،
سَلَاءِيَنَ كَقْدَ بَرَقْكَغَ تَكَوَهَ كَقْدَ اِجاَرَنَ اِكَامَ اللَّهِ دَانَ رَسُولَ.
قَدَ مَاسَ اِيَّنَ، دَمَانَز٢ نَكَرِيَ تَيْمَبَولَ قَبَاكِيَّة٢ جَيَوا مَأْذِسِيَ.

يَعْلَمُ تَرَكَنَلَ دُغْنَ اصْطَلَاحَ كَرِيسِيسَ مُورِيلَ (Moral crisis) عَاقِبَهَ درَقْدَ قَرَغَ يَعْلَمُ مَهَا هَيَّةَ، مَغَنَّأَيَ جَيَوا، قَرِيدَادِيَ، اِكَامَ دَانَ
فَغَهِيدَوْقَنَ مَأْذِسِيَ، يَعْلَمُ تَيْدَقَ دَافَةَ كَيْتَ بَيرَكَنَ بِكَيَّيَتَوْ سَهَاجَ. اِنْتَوْقَ
مَنْوَلَغَ مَقْرَبَأَيْدَقَكَيَ قَبَاكِيَّة٢ مَشَارِكَةَ اِيتَ، وَلَوْ ۋَوْنَ سَبَهَا كَيَنَ
كَچِيلَ، مَكَ سَايِ سَوْسَنَ بُوكَوَ كَچِيلَ اِيَّنَ، دَانَ سَايِ قَرَسَمَبَهِكَنَ
كَقْدَ مَشَارِكَةَ رَايِ سَهَوْكَنَ دَافَةَ مَنْجَادِيَ اوْبَةَ دَانَ تَنْتَوْذَنَ بِاَكَيَ
كَيْتَ بَرَسَامَ، اَمِينَ !!!

تَبَيَّنَ تَيْغَكَنَيَ - دَلَى،

1 سَبْتَمْبَر 1951 م.

٨ ذُوالحجَّة ١٣٧٠ هـ.

جیوا (بېنگە)

ادۇن جیوا اىيت تەمڭە لاهىرئۇ نفسو. نفسو اىيت ادالىھ سوات قدرە يىغ مىخندالىيکن عقل مائىسىي. اقبييل نفسو مائىسىي اىيت كۈزۈر، مك عقلىش ۋۇن جاھە دان اقبييل نفسوڭ سوچى مك عقلىش ۋۇن بىأيدىك دان كىسمواڭ اىيت تىرتىق ۋە جیوا سىئورىغ اىيت.

سېلۇم كىيت ملنەجوتكىن ۋە بىچاراڭ دالىم مسئلە (ىين، مارىدە لېھ دەھولو كىيت ۋە بىچاراڭن جیوا دان بېماڭىنىش ۲:

جیوا، عقل، روح دان ھاتىي ادالىھ ۋەركە ئاز ۲ يىغ بىرلا ئىنن تەتاۋىي مقصود دان ارتىيىن سروق دان ساتۇ.

بىچاراڭن مسئلە (ىين تىيدىلە داشت كىيت بىچاراڭن دەن سەالمىش ۲ دان سەھالوسىش ۲ اذو حقيقتەن يىغ سېنەر ئاز ۲، تەتاۋىي كىيت ھاش تاھو بىچاراڭن علمو ۋەرسىبۇ دەن بىكس ۲ دان ۋەغار وھەن سەھاج ۋە مشاركتە كىيت سەمارىي ۲.

ادۇن نفسو اىيت، يىأيدىت سسوات يىغ بىرھوبىغۇ دەن شەھوا، مارە، دەنكىي، حىدىدا زىسبىماڭىش.

ادۇن روح اىيت، يىأيدىت يىغ بىرھوبىغۇ دەن ھېيدۈق، ۋەراسان، ۋەركىۋەن دان لاءِ ئىن ۲ سىسبىماڭىش.

ادۇن عقل اىيت، يىأيدىت سوات يىغ بىرھوبىغۇ دەن فېكىر ئاز، كېچىردىسىن دان لاءِ ئىن ۲.

→ (نفسو)

اد ۋۇن نفسو ايدت، ادالىھ سوات صفة بىاكى ماؤسى يىخ
مغىرەتكەن قىربولۇنىڭ كاڭارە سوات قىربولۇنى يىخ لېھ درىقىد يىغىتلە اد.
اد كالاش مىباوا كىقد جالان يىخ لېھ بىايدىك دان اد كالاش مىباوا كىقد
جالان يىخ لېھ جاھەدان بوروق. ايدتسەمواز ادالىھ كراز نفسو. سئورۇغ
ماؤسى يىخ تىياد مەفوپايى نفسو، سرو قالە اي سېباڭى ماؤسى يىخ تىياد
هيدوف لاڭى.

كائىغىين سئورۇغ ايدت كىقد سوات چىيتا ۲ اتۇ كىقد سوات
مقصود، كىقد سوات بىندا دازلا ئىن ۲، ادالىھ ۋىكىرجان نفسو.

ايدغىين هندق مەفوپايى رومە يىخ ايدىندە.

ايدغىين هندق مەفوپايى تازە اير سەندىرىي.

ايدغىين هندق مەفوپايى انق دان استرىي.

ايدغىين هندق مەفوپايى هەرت بىندا يىخ بىاپق.

ايدغىين هندق بىركواس ۋە سکل لاقغان هيدوف.

اين سەمواز ادالىھ ۋىكىرجان نفسو. نفسو ايدت تىياد مەفوپايى

جماڭىس دان حىد، تىياد مەفوپايى قىرهىيتوغۇن دان قىركىرائىن، تىياد مەفوپايى
تەشى دان ھوجۇغ، تىياد اول دان اخىرىن.

→ (فراھى)

اد ۋۇن اردى قىراڭى ايدت ايدالىھ سوات صفة جىۋا ماؤسى

يغ ٿر تاڻم قد جيوا دان جسماني، سهٺنڪ سکل گرقگري درقد
عمل دان ٿربو اتنش سهاري ۲ ايت، ايدتوله ڀندڙماڪن دغٽن ۽ ٿراشي،..

ٿراشي ايدت اد كالاش ۽ بآيدك، دان اذ كالاش ۽ بوروق،
دان ۽ ٿراشي بآيدك، ايدت اداله سسوات يغ ٿرسوسن درقد
وو الحِكمَةُ، وو الشَّجَاعَةُ، وو الْعِفَةُ، دان وو الْعَدْلُ.

1. الحِكمَةُ، ارتئيش بيهقسان يآيدت يغ دداقتني قد قدرة عقليه
اڙو ڪقواڙن فيڪران.

2. الشَّجَاعَةُ، ارتئيش ڪٺهلاونن اڙو ڪبرازين يآيدت يغ دداقتني
قد قدرة غضبيه اڙو قد ڪقواڙن اماره.

3. الْعِفَةُ، ارتئيش سوچي برسيه درقد شهوة يغ ڪوڌور دان
يغ جاهه يغ دداقتني قد قدرة شهويه يآيدت ڪقواڙن شهوة.

4. الْعَدْلُ، ارتئيش عادل دانٿارا يغ ٿيڪ ٿرسبوهه تادي، يآيدت
دوا صفة درقد ٿيڪ صفة ايدت هندوله داڻه دڦر ڪوناڪن
قد ڪلاڪوان دان ٿراشي کيت، سڪور غشن ۲.

ٿنائي، بيلا ساڻو صفة سهاج يغ دجو مقايي قد ديري کيت
درقد ٿيڪ صفة ايدت، مك برارتيله کيت بلوم داڻه ڏڻماڪن
۽ عادل، درقد يغ ٿرسبوهه ايدت.

مثال، کيت ليهه سهاج يغ ۾ ڦوپاي صفة دان ڪلاڪوان
۽ بيهقسان، سهاج، دان ٿياد اد باڪيش صفة ۽ برائي، دان
۽ سوچي برسيه، مك اور شيخ ڊمڪين ايدت، بلوم له سهڻرن صفتئن ۲
سبهاڪي مآنسبي يغ براخلاق دان بر ٿراشي بآيدك اڙو بر ٻو ديدشكري ٿي

دان دمکینلە ستر و سش مئال ۲ او رغیقە هان مەشوپاًی صفة ۲ يىش كورغ
در قىد تېكىت صفة ترسبوة ايدت.

فراغى يىغبائىك (ئۇچۇجۇز)

فراغى يىغبائىك ايدت ترلتق قىد كىسىم قىرنان جىوا دان صفة ۲
يىش امەتة تادى، يىأيدت:

1. بىيچقسان.

2. برازى كران بىنر.

3. سوچى در قىد شەھوە كوتۇر.

4. عادل.

سەكىر ان ۲ داۋەت كىيت مەبىيىداكىن اذتارا بىنر دان دىستا قىد
فرگەنان، اذتارا حق دان بىاطل قىد اعتقد، اذتارا ايدلوق دان چاهە قىد
قىرىۋاڭ، دان سەكل نفسو دان شەھوە ھىندىلە تىندوق كىقد عقل
دان داۋەت عادل داذتارا تېكىت صفة ترسبوة.

بىلا كىيت جومىڭاي شرط ۲ اىدىن سەمواڭ قىد تېقى ۲ مائىسى، مەك
داقىلە كىيت نەماكىن دى مائىسى يىش سەقىرن، يىأيدت سەقىرن عىقلەن،
سەقىرن فيكىرازى، سەقىرن اخلاقىش، سەقىرن فراغىش دان سېماكىش.

الله سبحة و تعالى برکات:

”إِنَّمَا الْمُؤْمِنُونَ الَّذِينَ آمَنُوا بِاللَّهِ وَرَسُولِهِ ثُمَّ لَمْ

يَرْ دَابُوا وَجَاهَدُوا بِأَمْوَالِهِمْ وَأَنفُسِهِمْ فِي سَبِيلِ اللهِ،
أَوْ لَئِكَ هُمُ الصَّادِقُونَ،

ارتیش: اد ۋۇن يېغىدىكتاکىن اور غىش ۲ بىرايمان ايدىت، ھېمالە
اور غىش (۱) قىرچاي كېدىلە، (۲) كىقدىرسۈلۈش مۇھەممەد صەلەي اللە علیيە و سلەم،
(۳) دىي تىياد را كىو ۲، (۴) دى بىرجۇاڭ سەخكۈوه ۲ قىد جالىن اللە دەعن ھەرت
دان جىۋاڭ، دەمكىيەنە اور غىش دكتاتاکىن اور غىش مومن يېغىنىز.

كالو كىيت ۋەرھاتىيەكىن مقصدود دان اساس آيات اللە اين،
مەك پتالە باڭى كىيت، بەھوا ايمان ايدىت داسىرىن ايدالە حكىمة، كەقاۋاتىن
فيكىرلار، ھەرت دان جىۋا، يېغى ساڭة ۋەرلۇ باڭى ايدىسى جىۋا باڭى
تىيىش ۲ سەمۋا مائىسى.

ذېبى كىيت يېخىلىما رسول اللە داوتوس اللە كەدىيىا اين، ادالە
كۈران ھندق مېھۋىرداكىن اخلاق (MORAL) اومە سلۇورەن، بىأىدك
اوەمە دېبارە اتۇ ۋۇن اوەمە دەئيمور اين، دەعن بۇپىي حدىدەن
”إِنَّمَا بُعِثْتُ لِأَنَّمِّ مَكَارِمَ الْأَخْلَاقِ“ ارتیش، سايى
داوتوس كەدىيىا اين، ايدالە ازتوق مېھۋىر بىأيدىقكىي، مېھۋىرداكىن اخلاق!

﴿فَثَارُوهُ لَوَارَ فَرَ امْلَو﴾

اد ۋۇن ئەثاروھ لوار كېدىن اخلاق سىئورىغ ايدىت اتۇ قد
ۋەراغىي مائىسى ايدىت، داۋتاراراڭ:
۱. ايدىپو بىاڭ،

۲. فرگاؤان،

۳. مشارکة کیت سهاری،

۴. اکام.

فغاروه ایبو باف (غیره)

اد ۋۇن فغاروه ایبو باف ایدىت قىد اذقىش، ساڭة بىر دان ساڭة ڈراس. سېكىيەماز کیت كەھو يى دالىم ۋلاجراز علمو كەتۈرۈن (باچ كەبالي بوكو، شرڭ فرگەويىنىن “！”).

بەھوا صفة، طبىعە، فراغى، بىنۋوق، كوروس كەموقۇش، قىنجىغۇش، بىأىك بوروقۇش، كصىيەحاتنىش، ۋېپاكىيەتنىش، لەم دان قواتقىش، روۋقان دان لا دىن سېماكىيەن، ادالە منورىن درىقىد ایبو باقىش.

مك دەمكىيەن قول اخلاققىش، منورىن جوڭك درىقىد ایبو باقىش دان دەمكىيەن جوڭك جىوان.

بىلە اذق ایدىت لېھە بىرازىي، فرگاس دان گاڭە، ادالە كرائىن كەتۈرۈنىش ۋۇن بىرازىي، فرگاس، دان گاڭە، دان بىلە كىيەت لېھە، فىخچۇۋە، ادالە كرائىن ایدىبو باقىش دەھولۇن لەم دان فىخچۇۋە قول. مك سەكل صفتە ۲ فراغى ترسىبۈۋە، امە باپق فەرھە بىخىن دەعن اصل كەتۈرۈنىش يىأىت ایدىبو باقىش اذو نىيەنېق دان داتوقۇش.

(فشاروھ تھفت)

ڈمھتہ دان عالم دسکلیلیغ کیت، اداله سوات سبب یخ بسر جو گک ۋەھىن دان باپق مېرى بىكس كىقد اخلاق ماؤسى.

اىتوق چىنتوھ اتو مثال در قىد دو ڈمھتہ، اىن، چوباله لىيھە دان ۋەھىن كىقد دوا اور غ یخېرلا ئىن ڈمھتہ دان عالمش.

سئورغ بىزىم سىي احمد، تىيغىكىل دان ھيدوف دتىقى لاۋە دان یخ سئورغ لاڭى، بىزىم سىي علمى تىيغىكىل دان ھيدوف دتىازە ۋە گۈزىخنى. سىي احمد تادى بىزىم سىي طبىعە، ۋە گۈزىخنى دان اخلاقى دەن سىي علمى. ھنورە بىياسىن، طبىعە دان اخلاق اور غىش دتىقى لاۋە، اداله كاسىر دان ڈمېيرغۇن باپق، سەدۇغ اور غىش تىيغىكىل دەن ۋە گۈزىخنى تادى، اداله ۋە گۈزىخنى دان تىدق باپق ڈمېيرغۇن سرت ھالوس بودىقىر تىش.

دان دەكىين جو گک اور غ قولو ۋېنچ دەن اور غ ۋېرق دان سەتروسەن، سەدە جامس اد ۋە گۈزىخنى طبىعەتىن، ولىو ۋەن سەدىكىيە.

اور غ ئلايدىن، ۋە گۈزىخنى دان ڈمېيرغۇن دەن ھيدوف دتىقى ۋە گۈزىخنى دان ڈمېيرغۇن، كرائىن عالمش یخ مەقۇپايى اغىن كەنچىخ دان كرس، مەقۇپايى او مېق دان گلۇمېش یخ بىسر، دان مەحاججىتى ۋەن گك یخ ۋە گۈزىخنى دان سوارا یخ بىسر، مك دەن سەندىرىيەن اور غ ايدىت، كاسىر دان بىسر چاكىقىن، كاسىر بودى دان لاكۇن، بىزىم دالىم سکل تىيندەقىن دان ۋە گۈزىخنى دان ڈمېيرغۇن سەباڭىش.

اور غ كوت، بىزىم ۋە گۈزىخنى دان عادتىن دەن اور غ ۋە گۈزىخنى دان دەن اور غ كەنچىخ. اور غ كوت ايدىن، كرائىن سەمنىجق

لاهيرن، ڈله ددیديق دان دبیاسکن دغۇن بىكىرچ ھالوس، بىركات
ھالوس دان لۇزق، بىرگاول سوقۇن دان تراطور، مك دغۇن سەندىرىش
اي منجادي اورغىش بىربودى ھالوس. بىركات لۇزق، بىرگاول سوقۇن.

اينلە چىتتۇھ ٢٩ مثال ٢ درىقد اورغۇ ٢ يىخ بىرلايىن ٢ اخلاقىنى.

كران قىخاروھ دان سبب ۋەمەت دان عالم يىخ دىسكلېلىيغۇش.

اورغۇ لاۋە بىرلايىن صفة دان اخلاقىنى دغۇن اورغۇ گۈزىغۇ.

اورغۇ كوت بىرلايىن دغۇن اورغۇ كەمقوغۇ. قطب او تارا بىرلايىن دغۇن
اورغۇ خط الاستواء (دائرة قايس TROPIC) دان دەكىيەنلە.

ستىروسىن دان سېماكىيەن.

يىخدىمكىيەن اين سەموان، ادىلە سوات تىندا دان بۇققىي يىخ
پات. بېھوا .. ۋەمەت .. دان .. عالم دىسكلېلىيغۇ كېيت، ايت، مەھۋىپائى
قىخاروھ دان بىكس يىخ بىسر ۋەل اخلاقىنى مأذسى.

.. ۋەمەت دان عالم دىسكلېلىيغۇ كېيت، ايدىت ۋەمەت لاهيرن
اخلاق، ۋەمەت تىيمبۇلۇن سكىل قىراغىي جاھە دان بىأىدەك، دان مأذسى
ايدىت ادىلە انىق درىقد ۋەمەت دان عالم دىسكلېلىيغۇ مرىدەك، لادىغ
فرگاولىن مشاركة اومنە، يىخ داۋەت دىققىخاروھى دان تر قىخاروھ بىأىدەك
صفە ٢ يىخ بۇرۇق اتو يىخ بىأىدەك، يىخ جاھە اتو باڭوس، يىخ ھىيەنا اتو
يىخ مەلیما.

قىخاروھ اکام (ئېھىتىن)

دغۇن پات دان تر داۋەت كېيت قىرھاتىيەكىن، بېھوا اورغۇ يىختىلە

عملوق اکنام ایدت (خصوص باکی کیت یش برا اکنام (سلام) اداله
مئوپای لخلاق یش تیغکنی، بودی یغملیما، سوون یش مورنی، عادة
یش دفوجی، یش جاؤه بیزان دعن لخلاق، بودی، سوون، عادة اور غ^۲
یش تیاد برا اکنام.

کران دالم برا اکنام ایدت، کیت دققساکن، دقرینته مکن
سقای یقین دان قرچای، مستی بربواة سسووات قربواتن دان عمل
ایدت هندقله سچارا بآیدك.

کیت برجاکن دعن اور غ^۲، هندقله مخلوارکن کات^۲ یش
سوون دان هالوس؛ کیت بركاول دعن اور غ^۲، هندقله سچارا بآیدك
دان برسودارا؛ جیران کیت اتو تغشکنا کیت، اور غیغ دسبله رومه
کیت، هندقله کیت مليماکن، کیت حرماتی دعن سبأیدکن^۲،
سچشک جاغن پاکیتی ها ذیش.

کیت دسوره او له الله سبعحازه و ذعالنی، سقای بربواة بآیدك،
بربواة جاس ترهادف سسام ماذسی. اور غیغ کمالغن هندقله دتو لغه،
اور غیغ مسکین مستیله دصدقاھی، اور غیغ عنور قاتو تلمه دبیلا.

اور غیغ بربواة بآیدك دذیما این اکن دبالس الله دعن یش
بآیدك قول داخرة ذنثی، دان اور غیغ بربواة جاهه اکن دبالسنه دعن
جاهه قول، سچشک دعن قلاجران^۲ دان اجارت^۲ اکنام کیت ایدت،
مک دعن سندیریش کیت منجادي اور غیغ بآیدك، برا لخلاق یش ملیما
دان دعن این کیت داقه منجادي ماذسی یش برا لخلاق، دمکینله
اکنام ایدت منجادي سبب دان دامر لذوق منجاديکن ماذسی این
منجادي ماذسی یش برا لخلاق.

علمو اهلو (علمو اهلو)

اد ۋۇن علمو اخلاق اىيت، ايدالە سوات علمو ۋېغىتەوان تىنەتىخ
ئەرى لاكو مائسىي، فراغىي بىأيدىك مائسىي، يېڭىكتاڭىن جوڭك دالىم
بىھاس اشگىرىدىش • MORAL

اد ۋۇن مقصود درىقد علمو اخلاق اىيت، ايدالە انگىزى سقايى
مائسىي داڭة منىيەتكەنلەكىن فراغىي، صفة دان اخلاق يىش ھىينما، يىش بوروق،
يىش جاهە، كېچىم دان تۈرچىلا دان اى داڭة منجىدادي مائسىي يىش ىمۇپ ئاپى
بۇدى يىشمەيمىا، فراغىي يىش تۈرپۈچىي، اخلاق يىش تېغىنلىكىي، يىخمانى صفة ۲
تۈرسىبۇة كەلواز درىقد جىيواڭ دەعن قىربولۇتن بىدان يېختىلە منجىدادي
دارە داڭىيە سەھارىي ۲، دەعن تىياد دىسخەماج، تىياد دىيەتكەن لېھ دەھولو
يىش تۈراس بىرلىك بىماڭىي كېرق بىدان جىسمەمانىي سىسىئورىغ.

قىندۇقىن، سىدە منجىدادي فراغىي، صفة دان طبىيە سەھارىي ۲ قىد
قىربولۇتن دان عمل.

* * *

سىكارىغ سىدھەلە پات بىماڭىي كىيت، بىھولى علمو الەخلاق
اىيت، يىأيدىت سوات ۋېغىتەوان ازتوق منجىاؤھەكىن صفة ۲ دىرىي كىيت
درىقد صفة ۲ يىش ھىينما دان منازەمەكىن صفة ۲ يىشمەيمىا كەند جىيوا روحانى
كىيت، سەھەتكەنلەكىن منجىدادي دارە داڭىيە دان قىمبىاۋان سىسىئورىغ.

اد ۋۇن صفة ۲ يىش ھىينما دان يىش تۈرچىلا اىيت، يىأيدىت سەفترت
يىش تۈرسىبۇة دېباوه اىين:

- .1 بخیل (کیکیر، کدکوہ) .
- .2 ۋەناكوا (ۋەچچوہ) .
- .3 طەح (راکوس) .
- .4 مارھ.
- .5 سومبۇغ.
- .6 تىكپىر.
- .7 دەڭكى (حىسىد).
- .8 ۋەمبۇرس (مبۇرۇس)، دا زىلا ئىن ۲.

ئاد ۋۇن صفتة ۲ يېڭىملىكا ايدىت، يىأيدىت:

- .1 فەمۇرە، ۋەخاسىيە.
- .2 ھېيمەت.
- .3 بىرازىي.
- .4 عادل.
- .5 صېرىز، دا زىلا ئىن ۲ سېماڭىش.

* * *

قىد ماس سىكارغ اىدىن، يىأيدىت ماس سىسىدە ھابىيىش قىرغۇن
حىزىيا كىدو (1945 - 1939) اىدىن، مىك كېباپقىكى در قىداومەت سىكارغ
ئىلە روسق اخلاقىنى، جاتوھ مورالىش، ھىلاغ مالۇش، دا تىغ عەمل
مەعھىسىتىش، دەعن تىياد اد سىكىن دان مالۇ. اكىامىش تىيەشكەل، تاكۇتىش كىقد
الله تىيدىق اد لاڭىي. مىك سېبب ۲ يىش تۈرسىبۇرۇش اىدىن، تۈرىيەتىلە كېرازىيەنىش
كىقد بىر بولۇغ، بىر دىستە، منچۇرىي، مەرمۇق، مەبۇزە، منييەتى دا زىلا ئىن ۲
سېماڭىش يىش 1001 ماچىم لائىنى چورق دان راڭىش.

اين سهوان، اداره عاقبۃ ۲ دري کادان ٿرڅ یخ بهارو لالو
دان عاقبۃ ۲ زمان ڦنيهنداسن جهون $\frac{1}{2}$ ڌاهون یخ ڌركنل ايدت.

ٻاڱي ڌيٺ ۲ اور غيش داڻه منجهاڻک دان ۾ ملڀهارا جيوان.
اخلاقن، ئادتن، دان اڪامش ڦد ماس ڦنچرو باما ايدت، مک اور غ ايدت
داڻه دكتاڪن اور غيش قواه ايمانش ڪڦد الله دان ڌنچ اخلاقن
اڌتوق ۾ ڪخش تکوه ڦنديرين دان اساسن برمزل.

مک اڌتوق ۾ ڪارغ ڦيٺکي اخلاق کيٽ یختله روسق بناس
درمان سکارغ اين، ماريده کيٽ کتهوي دان فهمڪن بنر ۲
ٿلاجران ۲ یخ اکن دهورايدڪن اين ساٽو ڦرساٽو، سموڪن کيٽ
کيٽ هندوڻ منجادي اور غيش بآيدك کمبالي، بآيدك جيوان، بآيدك
اخلاقن، بآيدك صفة ۲ دان بودي ڦكر ڌيڻ.

سچيل (سچيل)

” ” بـخـيـل ” ” هـمـقـير سـامـ معـناـن دـغـنـ ڦـرـڪـتـاـن ” ” كـيـكـيـهـ، كـدـكـوـهـ، ڦـلـيـتـ ” ” .

دان بـخـيـل اـيدـت بـرمـاـچـمـ ۲ مـقـصـودـ دـان ڦـغـرـتـيـنـ دـالـمـ بهـاسـ
کـيـتـ سـهـارـيـ ۲ ڦـدـ مشـارـڪـهـ کـيـتـ.

اد اور غيش بـخـيـل ڌـهـاـدـهـ ڏـيـرـيـ سـنـدـيـرـيـ. دـيـ ڌـيـادـ ماـوـ
هـمـلـوـارـڪـنـ وـاـخـ ڦـهـبـلـيـ اوـهـةـ ڦـپـاـڪـيـتـنـ سـنـدـيـرـيـ، ٻـيـرـلـهـ دـيـ منـدـرـيـتـاـ
دـغـنـ سـوـسـهـ هـرـاـذاـ، اـصـلـ جـاـغـنـ ڪـلـوـارـ وـاـغـنـ، وـلوـ ڦـونـ دـيـ اـدارـهـ

سئورغ يىش كاي، اد واع دان مىقۇ. دان اد ۋول اورغىيچ بىخىل ڌرهادفع اورغ لاءِين، تىماقى ازتوق ديرىش سندىرىي دچوكتقىش اق سهاماج يېڭىدكەن دوقىكىش.

مك يېڭىدكتاكن، بىخىل، ايدىت، ايداله مناھن هرتېندا كىيت ازتوق مېبرىدىكىنىش كېد اورغ لاءِين، يغمان ۋېبرىن ايدىت اداله كواجىيەن كىيت منورة اڭام دان اتوران حىكوم.

مئالىش دى سئورغ يېڭىكاي راي، دان منورة حىكوم اڭام ڌالمه داتىغ واجبىش مغلواركىن زكاه درېد هرتاش ايدىت، اتو دى سئورغ بىاپ يىش مىقۇپاىي اذق، استرىي دان ايدبو، دان ٽياد دېرىدىكىنىش نفقة اذق استرىش ايدىت، قىد حال مېبلەنجايى ايدىت سموان واجب، بائىك منورة اڭام اتو ۋۇز منورة اوزدۇغ (LAW ۲).

اتو ۋىد سوات وقت دەمەتە كىيت اتو دكمقۇغ ۋارلاو داداكن سوات بىدان عمل، بىدان تولوغ منولۇغ دان سېماكىش، يغمان ۋارلاو باكىي ٽيېق ۲ اورغ مغلواركىن واع ازتوق مەندىرىدىكىن بىدان ايدىت، مك دايتىرا مريىك اد سئورغ ٽياد ماؤ مېبرىدىكىن واغش سىدىكىيەتلىك، قىد حال اورغ ايدىت اداله اورغىيچ كاي دان يىش سەڭگۈف منورة ۋەنداڭن اورغ بىاپق. مك اورغىيچ دەمكىش ايدىت ۋۇز داۋتىلە كىيت نماكىن، بىخىل.

دان اد لانكىي چىنتوه يىش لاءِين، او مەمان: اي اغىكىن مغلواركىن واغش ازتوق مېبىلا مرواه اتو كەرماتىن، سەفترت اي اورغ كاي، بىاپق مىقۇپاىي رومە، مو توركار، ٽوکۈن ۲ اد، ۋەنداڭن مىقۇپاىي كەكىيەن يىش بىر قۇل ۲ دىبو رەشكىيە، تىماقى مەكانىش ۋۇز ٽياد

ماو لذاة راسن، رومهش کچیل دان کوتور، ڦکاینهش بوروق، بیاسن اورغ ۾ ماکی سٺاڻو، ڌٿماڻی دی هان ۾ ماکی ڌرمغه (ڪاسوٽه کايو) سهاج. کالو ڦرگی کڪوت دری ڪمغوغ، ڌياد ماؤ نأيدك بیچا دناهنه کنهش برجان ڪاڪی سهاج. کالو هاري هوجن، دی ڦون ۾ ڦینج ڦایوٽ اورغ، در قد ۾ بلي اڌتوق ڪٿرلوان سندپري، ڦندقش ڌياداله سلاڊقش لاکني ٻاڪي اورغ ايت بربواهه دمکين، منوره ڪييانش. اٺلاڪي ٻر صدقه، برواقف اڌتوق مندپري ڏكن مدرسه، مسجد، داڙلاءِين سڀاڪيٽ، ملک اور غيش دمکين اين دكتاڪن جو گهه، بدخيل،..

بخيل اين ٻرماقم ۲ ڦول حکومش اد ڌرام (بردوسا) اد یخ واجب، دان اد یخ سنه.

یخ ڌرام، اداله بيلا ڌياد ماو کيٽ مغلوارکن زکاة هرت کيٽ، دان ۾ بلهجائي اڌق استري کيٽ، کران منوره اکام اسلام، اتو ڦون او ندغ ۲ واجبه کيٽ ۾ بري ڏكن حق ۲ کيٽ ڌنڌغ ايت.

دان یخ واجب، اداله بدخيل کيٽ کفڈ یخ معصيه. مثالاً مغلوارکن هرت کيٽ اڌتوق ۾ بلي خمر (ارق)، ۾ بري مودل کفڈ اورغ برجودي، داڙلاءِين ۲.

* * *

اداڪه بدخيل ايدت صفة ماؤسي؟

سبلوم کيٽ ۾ بچارا ڪن منافعه دان مضرة صفة بدخيل ايدت، هاري اه کيٽ کوؤس دان بحث لبه دھولو صفة بدخيل ايدت. منوره ڦنداقتن اهل ۲ عالمو جيو ا DAN طبيعة، صفة بدخيل ايدت اد یخ مغتاڪن، ڦهواسن وو بدخيل،.. ايدت اداله صفة ماؤسي سمنجق لاهيرن، سفرت

صفة مناخييس، ماکن، دازلا^ءين، تناقي سته اهل لاءِين مغتاكن،
بھوا بخیل ایت اداله صفة يغ منداوخ باکنی دیدین، سفترت
منچوري، بربوھغ، قموره، دازلا^ءين ۲ سپماکنیش.

دان صفة ایت بوله منجادي طبیعه، فراغي، بیلا کیت تله
بیاس بخیل سمنجق کچیل کیت اتو تله داجرکن اوله ایبو بام
کیت، دان بوله قول هیاغ دان تیدق اد باکنی سسیورغ، اقبیل تله
داجرکن سمنجق کچیل کیت دعن صفة قموره، فغاسیه.

کیت فرزنه مليحه اورغ بخیل، کیکیر، لوکیق، سفنه جغ
عمرئ، تناقي دعن تیبا، کتیک هندق دکه اخر حیاتش، دی
برصدقه، برواقف دعن هرت يغ قالیغ بایق. کران ایت واهی
سودارا ۲۱ سیدغ قمباج يغ بودیمان! اجرله اذق سودارا سمنجق
کچیلش دعن صفة قموره، فغاسیه، سوك منولغ اورغ، بآیک دعن
واغ، اتو دعن تناکن، منجادي اورغیغ برصدقه، سقای اذق سودارا
ایت وقت بسرئ نتی، جماعن منجادي اورغ بخیل، لوکیق، کیکیر،
يغ تیاد درضائی الله دان رسولش.

★ ★ ★

منافعه دان مضر تشن.

اد ۋون منافعه بخیل ایت ادجوڭك. مثالىن بیلا کیت بخیل،
قلمیة مخلواركىن واغ ازتوق ۋىكىرجان ۲ يغ معصیة، يغ تیاد اد
ۋايدەن، منورە اکنام، حکوم، كصيحة تشن دازلا^ءين ۲. بخیل يغ سفترت

دەمكىين ايدن، ادىلە بىخىل يىخ ۋەرۋوجى دان ۋېياد ۋەرچلا اوالە سىياق سەھاج ۋون.

اد ۋون مضرىة دان بىھىماش بىخىل ايدت ۋە مشاركە كىيت. ۋېياد ادان صفة توڭىغۇ منوڭىز ايدت داڭتارا سىسام كىيت.

ھېيمىغۇن تالىي ۋەرسودار ئاز (صلحة الرحم) كىيت، ۋەربىيەتن ۋەرسوسەن دکالىغۇن مشاركە كىيت، كران بىخىل ايدت، ۋېياد ھەندىق منوڭىز اور غلا ئىن يىخ سەخسار، يىخ مەسىكىين، يىخ كەملاڭىن، دەن واغ، ۋەناڭىز دان فيكىرلان، بىيار اور غۇلائىن ماڭى، اصل ساي ھېيدوف، بىكىيەتولە او زىنگۇن ۲ بىخىل ايدت، دان سىي بىخىل امة بىنچى كەند منوڭىز اور غۇلائىن، دان امة بىنچى مەغلوواركىن ھەرتاش، واغنى كەند اور غلا ئىن ولو ۋون سەدىكىيە. اذتوق منوڭىز اور غۇلائىن لەم، يىخ ساڭىيە، مارە ھاتى كەچىلىش منوڭىز اور غۇلائىن سەفترت ايدت، ۋېمبۈللە ۋە جىوان حىسىد، دەشكىي دازلائىن سېباڭىش.

اۋپىل ۋەنۋەلە اور غۇلائىن بىخىل يىخ دەمكىين ھېيدوف دالىم مشاركە كىيت ايدن، مك ۋەربىيەتلە كەكماچوان ۋەركاؤان اذتارا اذتارا كىيت دەن كىيت، بىنچى مەبەنچى، يىخ مەسىكىين حىسىد ملۇيەت يىخ كاي، يىخ لەم دەشكىي ملۇيەت يىخ ۋەوا، دان سېباڭىش يىخ عاقبەت دان اخىرن ۋېمبۈل ۋەر تۈمىقاھن دارە دان ۋەرسەن، ۋەرمۇن، ۋەنچورىن دان سېباڭىش. ايدتولە سېبىئىن مك ذېپى كىيت محمد رسول اللە صىلاعىم. بىر كات:

”... وَأَذْهَرُوا الشَّجَّارَ فَإِنَّ الشَّجَّارَ أَهْلَكَ مَنْ كَانَ قَبْلَكُمْ حَمِلَهُمْ عَلَىٰ أَنْ يَسْفِكُوْا دِمَاهُمْ وَيَسْتَحْلِمُوْا مَحَارِمَهُمْ“ رواه مسلم. ارىتىش: ”جَا وَهِيَلە صفة بىخىل ايدت“

کران بخیل ایدت محبنةاسکن اور غ ۲ سبلوم کامو (ذینیق ۲ کتو ردن کامو) یغ عاقبېش مبماوا قنومقاھن داره دان مخعلالکن بارغیغ حرام (معصیة) .. دروایتکن در قد حدیت مسلم.

مک سده تر غ باکی کیت بهو اسشن بخیل ایدت بر بیهیا قد مشارکة کران منچابوہ ۋرسودار آن سسام ماؤسى، مغېیلەخکن ۋرصحابتن اذتارا او مە دەن او مە، یغ ما ز منورە فطرە ماؤسى، سقماي ای دلاھیرکن کەذیا این ایدالە هنڌق بر کناؤل، هنڌق ھيدوق دالىم روکن دان دامى، هنڌق برسودارا، هنڌق برقۇم، برفەمیلىي، دا زسباڭىش.

ادان مسکین دان کاي، لە دان قواة، ساکىية دان صحە، كچیل دان بسر، ۋوا دان مودا، للاکىي دان ۋرمۇزان، ایدالە سقماي دا زتارا مریدك برتەتائىن صفتىن ۲ ایدت، ساڑو سام لا ئىن داۋە تولۇغ منولۇغ، بىنە تو محبنة تو، یغ کاي منولۇغ یغ مسکین، یغ قواة منولۇغ یغ لەم، یغ صحە منولۇغ یغ ساکىية، یغ ۋوا منولۇغ یغ مودا، یغ بسر منولۇغ یغ كچیل، یغ للاکىي منولۇغ یغ ۋرمۇزان.

اينلە كېرلوازىش روکن ھيدوق، كەنڌق مشارکة، كەلو مشارکة ایدت منورە سچارا ۋري كەمأيىسان (HUMANITY).

افالە ارتىيىن کیت ھيدوق سىنخ، کاي دەن مەنچىش، بىلا ۋەتكىما کیت، قوم کیت، بىخسا کیت، دىشكىلىي ایغ کیت بىاپق اور غ ھيدوق ملارە، مسکین، ساکىية دا زسباڭىش؟!

تاھوگە سودارا ۲ افالە ارتىي بەكىيا ھيدوق ایدت؟ بىمەن ۲ دەن كىيائىن هەرت دان واغ ادا لە بەكىيا اور غیغ جاھل.

بىرمكى ۲۵ دەن قىرىھىاسىن، قىكايىن يىش ازىد ۲۵، ادىلە بېھكىيا اورغۇ يىش سومبۇغ، تىكىر، اشتكوھ، بىشكىدا زان بىرسىدۇ ۲ دەن مکانىن زان مىينومن يىش لىذاتى زان مەھل ھەركىاش، ادىلە بېھكىيا حىۋازان، حىران ايدىت ھەنچەن ھېدوغ ازتوق ماڭىن زان مىينومن.

جادىي، يىش ماڭىكە بېھكىيا ھېدوغ ايدىت؟؟؟

اىمالە، كىسىناغىن جىوا، ھاتىي زان فيكىرلان.

جىوا، ھاتىي زان فيكىرلان كىيت سىنخ زان اماز، بىلا مشاركە كىيت اماز قول، تىيدق اد قىمبۇزىھەن، قىنچورىن، قىرمۇقىن، قىقراغىن دانسېباڭىش.

بۈكۈنكە كىكاچوان، قىقراغىن يىش بىرچابول سىكارغۇ ايدىن.
سېبب زان عاپىبە درىقد كېيىخىان اورغۇ ۲ كاي تىرھادۇ اورغۇ ۲ مىسىزىن؟

سىنخكە ھاتىي سودارا، كالا توپۇش مالام رومە سودارا
دايدىن توپۇش قىنچورىي سەھاج؟

سىنخكە ھاتىي سودارا، كالا اورغۇ رامى دەشكىي زان حىسىد
كىشىد سودارا، كرلان قلىيەت، لوکىيىق، بىخىيل سودارا تىنخىش كواچىيەن
سودارا تىيدق ھەندىق مەبرىيدىكەن زىكە، حق مىيائىك فقير مىسىزىن ايدىت؟

تىتاۋىي، دەن ھەرت زان واڭ سودارا يىش بىاپق ايدىت، داۋە
جوڭ اورغۇ لا ئىن مراسى نەممەتىن، كرلان قەمۇرە زان قىغاسىيە سودارا
سەھىغىڭ اورغۇ بىاپق مەختاكىن سودارا اورغۇ قەمۇرە، قىغاسىيە، زان داۋە
ھېدوغ بىر كىاول دەن بىأيدىك، بىرسودارا سىچارا قىرھۇ بىخۇ يىش اقرب
زان ابادىي. ايدىنلە يىخىنەماڭىن ھېدوغ بېھكىيا يىش سەمۇرن زان بىأيدىك.

(طمع (راکوس))

اد ڦون یغدكتاکن ” طمع ” ايدت، ايداله اور غيش منچاري
ڪيائ هرتند دغنا تياد منيما يق افکه حلال اتو حرام، بوله که
منوره او زد ٢ اتو تياد. اصل واخ ماسوق، اي ڦون جالن ٿروس.

قد ماس سکارغ اين باپق بنر اور غيش گيلا کران هرت
دان واخ، دغنا تياد معيڪرڪن عاقبه دان مضر تئي. کالو دي سڀورغ
اغڪوت ڦجابت نڪري؛ مثال، دغنا ڪو اسأذن يغ دبر يڪن ڪٺدان
ايدت، مك دي ڦون مفتر گوناکن کسمقاڻن ايدت، اڌتوق منچاري واخ
سباب پڦن ٢.

اين سموان اداله ڦکرجائز يغ مرو گيڪن ڦمرنڌه، دان
بھيان امه بسر، ڌتماڻي کران صفة طمع باگيش امه کرس، دان راس
مالو تيادا دلاڳي، مك ڏکرجاڪن دغنا برائي دان گاڳه.

فياكيه ٢ يغ سهرت اين، باپق کيت دافتري قد اور ٢
سکارغ، دري ڦغڪه يغ رنه سمهشي ڪٺد يغ تيغڪي.

اور غيش طمع ايدت صحابتن واغ دان تياد اد فراسان دان
هر ڪ مغه رکائي سسام ماؤسي، افلاڳي بخسان، نڪماران سرت
ڦمر ڏنڌه. اي هيئا قد سيسىي ماؤسي رامي. جيوان سده گو ڌور،
هيڪراڻ سيخ مالم هان ڌر ڦداي او له واخ. دي تياد اد معيڪرڪن
مشارڪتن يغ مسڪين، يغ ڪورغ، يغ رو سق دان لاءِ دن ٢ سباگيش.

بنڪيمان عقل دان داي او ڦاي سٺاي دي ۾ ڦويائي هرتند
يغ قالچع باپق، دان ڪيائ هرتند ايتوله ٿجوان دان بھڪيا

هېدۇقش. قىد حال نېبى كىيت مەممەد صلى الله علیه وسلام اد مۇغۇماكىن:

”لَيْسَ الْغِنَىُّ هَنْ كَثْرَةُ الْعَرْضٍ إِمَّا الْغِنَىُّ غَنِيُّ النَّفْسٍ،“.

ارتىئىش: ”كىكىيأن ايدت بوكىنلە قىد باپقۇش ھەرتىبىندار، تىتاۋى
تىرىلتىق قىد كىكىيأن جىوا دان كىچىرماتىن.“

بىنگۈزى (ربا)

ریدا، ادالىھ ساڌو ۋېپاكىيە جىوا قىد مشاركە سىئورۇغ يېخ
سلا لاو كىيت داۋتى دان جومۇڭاي.

اد ۋۇز اردىئىش ”ریدا“ ايدت، يىأيدت تېيش اورۇغ يېخ
غىرجاڭىن سوات ۋىكىر جان اش سەھاج، دەعن تىياد اخلاق درى دالىم
هازىئىش، دان نېتىش تىياد تېقى دان تىياد تېقى، دان اى بىكىرچ ايدت اتو
برىعەمل ايدت ادالىھ كىراز ھىندق دۇوجىي اور غرامىي، ھىندق دكىنل
اورۇغ بەھوا دى اورۇغ قىنديي، اورۇغ كاي، ايدىغىن سەقايى ذەمان تىرىمشەھور.

مثالىش اد سىئورۇغ، دى مەاسوقىكىي سوات بىداز ۋەركەمۇلۇن.
اتو منجىادى كەتوا قىد ساڌو ۋەرسىرىدىكاڭىن، بوكىنلە نېتىش اخلاقى
اىتتوق مەاجۇكىن بېخسان دان اكماڭىن، تىتاۋى سەقايى اى تىرىمشەھور ذەمان.
اتو ھىندق منچىارى كەمكەنەن هازىئىش سەھاج.

مەك بېلا داۋىغ سوات ھالغان، سوات بېھىيا، سوات كەڭىلەن.
مەك اورۇغ دەمكىين لەكس مەۋۇندوركىن دىرىي دان لەكس ۋوتىس اسام.

اینلە تىندان بىھوا اورغۇ ايدت ۋە مولان اي بىر عمل تىادى ادالىه نىيە
رىأ بىوکن اخلاق.

بىكىيتو جوڭك ۋە مىحرىجاڭن عبادە سەفترت سەمبەيىش، ۋواس.

ذائىك حاج دان بىرزكىا.

اد اورغۇ سەمبەيىش، بىلا دەھداقىن اورغۇرامى سەماج، ا تو
دموك بىاقىن، دموك كۈرۈن، دان بىلا تىياد دلىيەت اورغۇ لاكى، مثالىن
اي درومە؛ مك اي تىياد سەمبەيىش لاكى. مك سەمبەيىش اورغۇيىخ دەمكىين
ايدت، ادالىه رىأ سەمتەمات. چاڭنلە سەمبەيىش كالو كرالان رىأ بىوکن
كرالان اشى. تىياد اكىن منداۋەت قەھلا درې ۋە اشى ذىتى.

دەمكىين جوڭك ۋواس، زكاة دان حاج.

دالىم بولان ۋواس (رمضان)، باپق كىيت لييەت اورغۇ ۋواس
بىلا اي كىلوار رومەن، ا تو دموك استرىيش دان انىقىن ۲۰ درومە اي
شورا ۲۰ ۋواس، ئەتاھىي دىكىي، دفاسىر، ا تو دكۈفتە، دى ۋون منچارى
كىدىي زاسىي، دان ماڭن بىر سەمبۇپى. ۋە كىرجان يىش سەفترت اين ادالىه
منىقۇ دىري سىندىرىي.

دالىم مىحرىجاڭن زكاة هەرت جوڭك باپق كىيت لييەت، كالو
تىيدق دموك اورغۇرامى، ا تو كالو تىيدق دمواڭىن نەمان دالىم
سۈرەتلىپ ۲۰ دى تىياد ماھو مېرىدىكىن زكاتىن ايت، ۋە حال زكاة ايدت
ادالىه واجب باڭىي دىريش دان بىلا تىلە سەقفي و قەۋۇن. مك زكاة
ايدت ادالىه حق مېلىك اورغۇيىش بىر حق اتس ايت. چاڭن دتاهەن ۲ حق
اورغۇ لاءىن، كرالان ئەلەم نەمان ئەربۇاڭن كىيت يىش مناهەن حق اورغۇ
ايدت دان اينلە يىخىزىماڭن آوەتە اسلام يىش لېھ كېجم درې ۋە قوم
كاشقىيەتالىيەتە.

باپق ۋول كىيت لييھە اور غرامى ۲ ۋەرگىي كەمكە بىلا داتىخ وقتۇن سەكالىي تېيىش سەتەھون. ۋەرگىي اورغ كەمكە، مك كىيت قوز ۋەرگىي ۋول. اورغ ۋەرگىي كەمكە ايدىت، كران واغىن ڈلە بىاپق بىر قولە دىبىو دەشكىيە، چوڭىف بىلەنجىان ۋەرگىي ذايدىك حاج، چوڭىف ۋول بىلەنجىا دومەتەشكىك (اندق (استریدىش) سەلمەما ازىم بولان دەمكە ايدىت، مك كىيت تېيدق سەفترت ايدىت. كران ايدىغىينىش ھەندق ۋەرگىي جوڭىك، مك كىيت جوال رومە كىيت، جوال تازادە، ساواھ ازو كېبۈز كەتكە كىيت، سەھىشكىك كالو سىدە ۋولىغ درىي مكە، مك ھەرت قوز تېيدق اد لائىكى دان تېيدق اد لائىكى يىغ ھەندق دەماكىن. تەتاۋىي كران سوڭ كىيت ملەيھە اورغ ذايدىك كاڭلۇ، مەماكىي سەربىن، بىر باجو جوبىه داز ملەيھە كوت مكە. مەدىنەت، دان لېيىھىن كىيت سەقايى ذام كىيت بىر تەمبە دەغۇن فەشكەت حاج... .

مەالىش دەھولو ذام كىيت... بىصىير، سەكارغ سىدە منجىدادىي حاج بىصىير. مك سەموان ايدىت تىيادالاھ داۋەت قەھلا ذايدىك حاج ايدىت، كران داسىرن. نېتىش بىكىن اخلاقى تەتاۋىي... رىدا... .

واڭ ھابىيس، ھەرت ھېيلۇغ، تەناڭ چاۋىق. بىكىيتو جاؤوه ۋەرگىي منىيەشكەلەكىن كەمقوغ ھلامن، حاصلان كوسوغ، قەھلان تىياد اد بېكىن دوس لائىكى يىغ دەرداۋەت.

كران ايدىت، رىدا اين جاڭنە دەجىادىي كىن سېماڭىي نېتە كىيت، بىلا ھەندق مەغرىجاڭن عمل اق سەماج، سەقايى جاڭن مېسىل.

(﴿ ﴾) أُمارە

بر ماچم ۲ فرگت آن يىش بىاپق، تىتاقي ساڭو ارتى دان مقصودىن. ئامارة اىن ادالىه سوات كقواڭىن طبىعە ماؤسىي يىش داڭىش درى دالىم بىاطن دان جىوا سسئورغ. يېشمان كادىغ ۲ داڭىش دان كادىغ ۲ هىلۇخ. ماره سروف صفتەن دەن كەپىر، دوك، سدىدە، يىش مان سوات صفتە ماؤسىي يىش كادىغ ۲ داڭىش دان هىلۇخ، منورە كادائىن جىوان.

صفة ئامارة اىن قىتىيىش بىاڭىي كەيدۈقىن ماؤسىي، كراز دەن اداڭ ئامارة اىن، ماؤسىي بولە ماجو دان بولە جوڭكەندۈر. تىتاقي لېھ چىلاڭ لاكىي، بىلا صفتە ئامارة اىن تىدق اد قىد دىرىي ماؤسىي.

اد قۇز ارتى ئامارة ايدىت، يائىت بىلا مەڭلەنلىق دارە دان جىالىن جەنتۈغ ۋۇز تىياد لاكىي منورە بىياس، كراز سسوات. مثالىن ھىندق مەبىيلا داڭىش بىھيما يىش اكىن منيمقا، ايدىتولە يېنىڭتەكىن دەمارە،

صفة ماره اىن اد قىد ماؤسىي دان حىوان.

ئامارة ايدىت تربىاڭىي كەند 3 ماچم درجهتىن:

1. ئامارة اعتدال (سدىغ).

2. ئامارة كورغ.

3. ئامارة بىلەپىچەن.

* * *

ئامارة اعتدال ايدىت ايدالە، اي ماره كراز ھىندق كەفر تازەنلىكىن كەحرماتنىش، مەبىيلا اكىامىن، ھەتبىندان، قوم كەوارگان دان بىخسان، يىش لايق منورە اكىام دان حكىوم. صفتە ئامارة اعتدال اىن امة ۋەرلۇ بىاڭىي ماؤسىي.

مشالان سفترت جو درج و اشیغختن قهلاون کمردیدکان امریکا
یېخ ٿرکنل ایت، کالاو سکیران دی تیاد اد مٺوپائی صفتہ اُمارۃ
اعتدال این، بار غکالی بنوا امریکا ٻلوم مردیدکا سفترت سکارع
دان دمکین جو گئی یېخ دهر ماڻی ڦریدسیدڏة سوکرزو دا ندو ڏيسيما.

مرىدك ماره، كرانز هندق مەبیلا بخشان يېش دجاجە اولە
بخسا اسېچ ایتە مك أمارە دەتكىن ايدلوق دان ايدنەلە يەندىكتاكن
أمارە اعىددال اۇرۇ ماره عادل.

سودارا ماره، بیلا اد او رغ مشھیپنا سودارا، دان اکن قوم
قىخكاس يىش سەتىيچە هارىي مېۋىزە بىخسا سودارا دەلەيدا ايدن. داتىخى
ماره سودارا ايدن، ادالە كرلان ھندق مېيلا نام دان درجه بىخسا
سودارا دەتاذه ايدر سەندىرىي، دان ڈىدىقلە اد حق او رغ اسىيغ يىش
ھندق مەنەتوکن ذھىيپ دان اکام سودارا دىڭرىي اين سلايدن كېت
بىخسا ملەيدو، اذق بۇمېڭىتىرا اصلىي دسىين.

مك بىلا سودارا تىدق ماڭو ماره داز بىر كۈرق، مىشىھاللىغى
قۇم قىغىنگەنداش ايدىت، مك بىلەملىك دكتارا سودارا سئورىغ دېش مىۋوپاڭي
ماره اعتقددىل.

کدوا: اُماره کورغ، یاد سئورغ يش تياد اد مغويپاي
صفه اُماره. دماکي دان دهينه اورغ دي، تياد هندق مجايس. دچوري
اورغ هر تاڭ، دي تياد ماو ملاؤن. دکويق ۲ اورغ كتاب قرآن
دموكاڭ، سيدىكىيەتلىون تياد ماو دي ملارغ اورغ جەنم ىيدت. مك
ا، دەندىكىيەتلىون تياد ماو دي ملارغ اورغ جەنم ىيدت. مك

اًتُو عَقْلِ يَدْعُ صَحَّةً. كَالْو بِكَيْنِي سَمْوَانْ أَوْمَة اسْلَام دَذْكُرِي كَيْت
اِينْ، عَلَامَة دَغْنَ سَكْرَا اِكْنَ بِرْ تَرْكَرَاه اِكْنَام كَيْت كَفْد سَوَاتْ فَهَمْ
(ism) يَدْعُ تَيَادْ مَأْوَ مَغْنَلْ تَوْهَنْ.

* * *

كَتَيْكَ: أَمَارَة بِرْ لَبِيَهَنْ ۲ يَأْيَت سَسْتُورْغ يَدْعُ كَلْوارْ مَارْهَش
دَرْقَدْ مَارَه اَعْتَدَالْ تَادِي. دِي مَارَه، تَيَادْ لَاكِي مَنْوَرَة اَتُورَانْ اِكْنَام
دانْ اوْنَدْغَ ۲، دَانْ عَقْلِ يَدْعُ صَحَّةً. تَرْبِيَة أَمَارَهَنْ، كَرَانْ هَنْدَقْ مَبْوَنْهَ
اوْرَغْ، هَنْدَقْ مَنْجُورِي هَرْت اوْرَغْ. اوْرَغْ كَايْ، مَارَه دِي. اوْرَغْ
قَنْدِي، بِرْ قَنْخَكَة دَانْ سَبَا كَيْشْ، دِي مَارَه جَوْكَ.

مَكْ أَمَارَة اوْرَغِيَّشْ سَفَرَت اِيدَتْ، دَكَتَهَكَنْ مَارَهَنْ اِيدَالَهَ مَارَه
بِرْ لَبِيَهَنْ ۲، دَانْ دَلَارَغْ اوْلَه اِكْنَام كَيْتْ.

بِيَلا دَجَوْمَهَأَيْ أَمَارَة يَدْعُ دَمَكَيْنْ قَدْ دِيرِي كَيْتْ، هَنْدَقَلَهَ
دَبَوَاغْ دَانْ جَائِنْ دَهَوَرَوَهَيْ كَرَانْ بِرْ بَهِيَهَ قَدْ مَشَارَكَة.

مِنْهَنْ (۲) بَبْ أَمَارَة

اَدْفَونْ سَبَبْ ۲ تَيَمْبَوَانْ أَمَارَة اِيدَتْ بِرْ بَهَكَيْ مَاجْمَ جَالَنْشْ،
كَرَانْ بِرْ مَاجْمَهَنْ ۲ فَرْ كَأَولَنْ مَأْنَسِي قَدْ مَشَارَكَة اِينْ، سَفَرَتْ؛
بِرْ كَلاهِي، بِرْ كَادَوَهَ، بِرْ تَوْمَبَوَقْ، مَهَاكَيْ، مَغْيِجِيَقْ، بِرْ دَنْدَمْ خَصَوَمَهَ،
دَغْكَيْ، حَسَدْ، بِرْ أَوْلَوَقْ ۲ دَانْ سَبَا كَيْشْ.

برکلاهی، برگنادوھ، برتومبوق، محبونھ، ادالھ چلا قد
غربوا ذن دان عمل.

مماکی، مغییجیق، براولوچ ۲، مخوچة، ادالھ چلا قد قرکتاز.
خذنم خصومة، دغکی، حسد، ادالھ چلا قد هاتی، جیوا. این سموان
ادالھ سبب امارة يفع اکن دبچاراکن ساتو فرساتو سفای لبھ معلوم
هداش. کران اینلە پیاکیة ۲ جیوا اورغ بایق قد ماس سکارغ این.

دانلاکنی، اد اورغ سده منجادي طبیعتش سمنجق کچیاش،
دي لکس ماره، بیلا دلیھتش اورغ مليھة دی دعن روغ يفع اکن
ماره سدیدکیة، دی ۋۇن ترس ماره قول، دعن تیاد سبب يفع لا'ین.

اد قول اورغ ماره، بایدك مليھة يفع بایدك ازو يفع بوروق.
دۇوجى اورغ دی ماره، دچاچى اورغۇن دی، ماره جوڭك. اد قول
اورغ ماره، دالىم برجوالىلى، يآيدىت سى قنجوال ايدت بیلا بارغش
دتاور اورغ موره بتول دان تیدق جادي دېلىش، كەدىن دی ۋۇن
ماره، ازو سپالىيکىش سى قېلىلى ماره، بیلا بارغ تاورنىڭ تیدق
دېرىكىن سى قنجوال.

اد اورغ منجادي ماره، بیلا ددغۇز اورغ بربوا جاهة
ازو برکات يفع تیدق بایدك دەدەافن اورغ رامى.

اد قول اورغ ماره، کران مایھە سئورغ للاکی يفع دورجان
بربوا جەنم كەند سئورغ ۋرمۇوان، ولو ۋۇن ۋرمۇوان ايدت بوكىن
استریدىش سندىرىي. دەكىيەنلە ماچم ۲ دان سبب ۲ تیمبولىش ماره ايدت
قد تیش سسئورغ. اد ماره يفع داۋە دامقۇزى دان اد قول يفع تاۋاۋە
دامقۇزى. مثالىن بیلا اورغ ايدت منچلا، مغۇنائى دان مغەماسوة كېت.

مک دی منتاً معاف، مک بوله کیت معافکن، ٿٿاڻي اد ماره اور غ
يُش ڌيڻق داڻة دامڻوڻي مثالش دی ٿله ۾ ٻويه اور غ ٻأيدك ۲ يُش ڌياد
بر دوس.

→ (اوبه اماره) ←

سفرت ٿله کیت کته وي ٿادي، بهوا صفة اماره ايت اد
يُش داڻخن کران طبیعة دان اد کران دعن ٿيڀا ۲ منداڻع سهاج، ٻيلا
بر جو مقا دعن سڀين ۲ ايت.

او به اماره دعن ٿيڀا ۲ ايت، هندقله منجاؤهی سکل
فرکار ۲ يُش داڻة مني ٻولکن اماره کیت، سفرت ڀختله کیت
سبوٽکن ٿادي، مثالش کالو سئورغ ايت، داڻع امارهش، ٻيلا مايهه
اور غ بر مأين جودي، مک جماڻنه داڻع ڪٿمٿه ۲ اور غ بر مأين جودي،
دان دمکينله ستروشن.

دان او به اماره طبیعة ايت، هندقله سلالو دي مغیثه
ديريش ايت بهوا اصلش اداله در قد اور غيغ هيٺا جو ڪ، کالو دي
کاي، ڀختله بهوا ڪکيائ ايت بو ڪنله بار غيغ ڪڪل دڏيما اين، ڦد
سوات وقت دي اكن هيٺا دعن بيراف سبب يُش منداڻع. جماڻن
غىڪر بهوا کیت سهاج يُش ڦواه، يُش کاي، يُش بر ڦوشڪه.

→ (صه پجيچ) ←

أُماره يېغ اد قد جيوا كيit. ستهه درقد تند ۲ صفة أُماره ايدت.
لدياله مغفر او لوq ۲ اورغ لاءِين قد فركتأن اتو قد قربو اتن، سفترت
مشكلةكـن ۲ اورغ، سـمـادـ كـرـانـ كـعـاـيـبـنـ اـتـوـ دـسـغـهـاـجـ دـغـنـ تـيـادـ
اد سـبـبـشـ.

اد ۋون مـغـيـجـيـقـ اـيـنـ، اـدـ كـالـاـنـ دـفـوجـيـ دـانـ اـدـ كـالـاـنـ تـرـچـلاـ.
يـغـدـكـتاـكـنـ مـغـيـجـيـقـ ۲ تـرـفـوجـيـ اـيـتـ، مـثـالـىـ بـيـلاـ اـدـ سـسـئـورـغـ يـغـ
مـغـرـجـاـكـنـ ۋـكـرـجـاـنـ مـعـصـيـةـ، اـتـوـ يـغـ جـاهـةـ. مـكـ اـتـقـوـقـ مـلـارـغـ دـيـ
سـقـايـ تـيـادـ لـاـكـيـ دـكـرـجـاـكـنـ سـكـالـىـ لـاـكـيـ، مـكـ قـرـلـوـلـهـ دـاـيـجـيـقـ،
دـچـيـهـ وـهـكـنـ كـلـاـكـوـاـنـ دـانـ قـرـبـوـاـتـنـ اـيـتـ. سـيـشـكـ دـيـ مـنـداـۋـةـةـ
ماـلـوـ درـقـدـاـنـ.

مـغـيـجـيـقـ يـغـ تـرـچـلاـ اـيـتـ، مـثـالـىـ كـيـتـ سـغـهـاـجـ مـنـچـاـچـيـ
اوـرـغـيـغـ بـاـيـلـكـ ۲، يـغـ تـيـادـ قـرـذـهـ بـرـبـوـاـةـ ۋـكـرـجـاـنـ يـغـ جـاهـةـ اـتـوـ يـغـ
مـعـصـيـةـ. مـكـ قـرـبـوـاـتـنـ كـيـتـ اـيـتـ، اـدـالـهـ دـلـارـغـ دـانـ تـيـدـقـ بـولـهـ، دـانـ
حـرـامـ حـكـوـمـ دـالـمـ اـكـامـ.

﴿ ﴿ اوـفـةـ فـوـهـيـ ﴾ ﴾

اد ۋون اوـفـةـ ۋـوـجـيـ اـيـنـ اـدـالـهـ وـارـثـ درـقـدـ قـرـمـوـسـهـنـ،
قـرـسـتـرـوـانـ، يـغـ دـاـيـرـيـغـيـ دـلـنـ هـاـتـيـ دـنـدـمـ خـصـمـوـتـ، مـكـ دـغـنـ اـيـنـ
دـكـلـوـارـكـنـ سـكـلـ عـاـيـبـ اـورـغـ لـاءِـينـ اـيـتـ، دـانـ دـچـاـكـفـكـنـ سـكـلـ
كـبـورـقـكـنـ ۋـقـدـ اوـرـغـراـمـيـ.

دانـ اـدـ ۋـونـ حـدـنـ اوـفـةـ ۋـوـجـيـ اـيـتـ، يـأـيـتـ مـېـبـوـةـ عـاـيـبـ

ۋىكىر جاڭ ئىن ادالىه سوات ۋىكىر جاڭ يىغ مېاكىيەتكىن ھاتىي اورۇغ.
تىيف ۲ ۋىكىر جاڭ يىغىدىمكىين، تىيدق بولە دالىم اكىام كىيت، كراز
منجاؤوهكىن تىالىي ۋىرسودار ئازتاڭدا كىيت دەعن كىيت، ازتاڭدا مائسىي
دەعن مائسىي.

الله تعالى اد مغتاكن دالىم كتباپش:

وَلَا يَغْتَبْ . بَعْضُكُمْ بَعْضًا ، أَيُحِبُّ أَحَدُكُمْ أَنْ يَأْكُلُ
لَحْمَ أَخِيهِ مَيْتًا فَكَرِهَتُمُوهُ !

ارتىيش: داز جاڭىنلا مغۇۋە دازتاڭدا كامو دەعن سىسام كامو،
اداکە سوك كامو مىاكن داڭىيغ سودارا مو سەرت بىشكى، مك
يەنچىيەيلە ۋىكىر جاڭ ئىت!

نبىي محمد ﷺ . اد بىر كات: ” بِحَسْبِ امْرِيِّ
مِنَ الشَّرِّ أَنْ يَحْتَرِ أَخَاهُ الْمُسْلِمُ . كُلُّ الْمُسْلِمِ عَلَى الْمُسْلِمِ -
حَرَامٌ، دَمٌ وَمَالُهُ وَعَرْضُهُ ”، رواه مسلم.

ارتىيش: يىغ داڭىنىڭ كېجاھتن سىئورۇغ ئىت ئىدالە اورۇغىيغ
مەخچىيەنا (مغۇۋە ۲) سوداران اورۇغ اسلام. تىيف ۲ اورۇغ اسلام ئىت
دەعن اورۇغ اسلام، حرامىلە بىاكىيىش دارەن، (تىياد بولە بىر بوزىھىن ۲).
حرام ھەرتاڭ (تىيدق بولە دچورىي ھەرتاڭ)، حرام كەحرماتنىش (تىيدق
بولە داۋۇق، دچاچى!).

امازه (۳)

—: ۰ :—

اماذه ايداله سكل حق ۲ يخ برسغكوتن دغун ۋەرتكۈۋەن جواب، بآيدىك يخ برسغكوتن دغۇن حقش الله، بآيدىك كەند مائىسى. سەمآد ۋەرپواتن، اتو ۋەركەتائىز، اتو اعتقاد (كەفرچيائىز)، دان دەمكىين جوڭىڭ اماذه ايدىت كەند ھەرتېنىدا اورۇغ، كەحرىماتنىش، دان جىوا دان سكل رەسىياش.

اد ۋۇن لاؤن درىندىد اماذه ايدىن خىيازە.

مئالىش: (1) اد اورۇغ مېرىدىكىن ھەرتېنىداڭ كەند كىيت، سەقايى منتاڭ دىسيمەن. كالو كىيت تىيدىق سغىكۇف، كرالىن تاكۇة تىيدىق تىرقلەيمەارا، مك جااغىنلە دىرىيەما. تېماقىي بىلا كىيت تىرىيەما مك منجىجاڭى بارىغ اورۇغ ايدىت، ادالە اماذه بىاڭىي كىيت دان واجب بىاڭىي كىيت منجىجاڭى، مەلەيمەارا دان مېيەمەنلىش. (2) دالىم ۋەرجواغۇن كەردىيەكائىز بىخسا دان تازە اير، مئالىش اذتوق مەقرىقۇلە اعتقاد باطن كىيت، مك كىيت بىرسومقە بىرامىي ۲ اذتوق مەقرىتەنلىكىن دان مەبىيلا تازە ايدىر دغۇن ۋەرتكۈۋەجواب. مك دغۇن سوات حال ۋەرسوات وقت، كىيت ۋۇن مەلغىن سومقە كىيت ايدىت، يىأيدىت مەلغىن اماذه ايدىت، مك كىيت دىنماكىن خىيازە تىرەhadق اماذه ايدىت. (3) سكل جەنجى كىيت، ۋەغاکوان (اۋراو) كىيت يىختىلە كىيت اوچقۇن قىد اورۇغ، اتو بىرسام ۲ سەفترت مئال يىغىكىدوغا تادى، بىلا كىيت لەغىن، تىياد كىيت ۋەنۋەي، مك ۋەرپواتن كىيت ايدىت داۋتىلە دەكتاكىز خىيازە، دأدت لاؤزىد، ۋە ... اماذه ... .

دلیلش ذبی محمد صالح اد برکات:

”آیةُ الْمُنَافِقِ هَلَّا إِذَا حَدَثَ كَذَبَ، وَإِذَا وَعَدَ أَخْلَفَ، وَإِذَا أَتَمَنَ خَانَ“، روایه البخاری ومسلم.

ارتبیش: ”تندا ۲ اورغ منافق ایدت تیکٹ؛ (۱) بیلا دی برجاکٹ، بردستار، (بوهغ) (۲) بیلا دی برجنجی، تیدق دتفاڈیش (۳) دان بیلا دی دقرچیائی اورغ (اماذه) دی ٿون برجیانه. (حدیث بخاری، مسلم).“

★ ★ ★

بهیان:

اماذه این سوات صفة یڅ امة بآیدک سکالی. دان بیلا کیت دا ټه منجالنکن صفة این قد دیری کیت، مک صفة این اداله مودل کیت یڅ ڦالیغ بسر، لبه بسر در قد امس دان واڠ، بیلا ټشه چد وقتون.

براف بآپک کیت لیهه اور غیغ بر زیماکٹ، سودا گر ۲ بسر، یڅ م فهو پائی مودل بر اتوس ریبو رغکنیه، یڅ سموان اداله اماذه اورغ دری لندرن دان امریدکا؟ قد حال تیدق واڠن، هائز کفرچیان سهاج یٺآد قدان.

تئاڻی بیلا کیت تئڻ مرقس گن اماذه اورغ، اصل اد بارغ اماذه اورغ یڅ دقتار و هکن کفدر کیت، کمدین کیت ټیقو دی، اصل اد اماذه رهسیا اورغ کفدر کیت، کمدین کیت بوکاکن، هسما ادت، دا رسیا کیش: مک کیت اکن تیدق لانکي، دقرچیائی

اورغ سلمان، دان اين بوكن اكن مروگيكن اورغ ايit، تناشي
يغ ترغ روگي دالىم حال اين، كيت سندىري. كيت تيدق اكن
منداۋە ئرتولغۇن لاكىي درقىد اورغ رامى، دان بىلا داتغ وقتوڭ كيت
برحاجە كىقد اورغ، دان اورغ تيدق ماو محېرى ئرتولغۇن لاكىي
كىقد كيت.

سيماشىكە يغ روگىي دالىم حال اين؟ بوكتىكە كيت جوڭى؟

( ) حسىد داره دەشكىي ( )

حسىد دان دەشكىي ادىلە پاكىيە جىوا يغ بىاپق كيت جومشائى
قىد اورغ رامى دمىشاركە كيت اين.

اد ۋون يغىدكتاكن حسىد ايit، يأىيت بىلا كيت بىرچىيتا
سەتاي ذىعەت يغ دەرداولە اورغ لاءِ دان، هىلەش درقىدان.

مثالىش: اد سئورغ كاي، بىاپق ھرتاڭ، يغ دەرداشقى دەن
جىالىن حلال، دان دى تىدق ئىزدە پاكىيەتى ھاتىي اورغ، تىدق بىخىل،
دان تىدق سومبۇغ. سكىل كواچقۇنى دىكلواركىنىش. تناشىي اد اورغىيغ
بېنچىي جوڭى ملىيەت كىسناغەننىش ايit، مك داخلىياركىنىش سەتاي
كىكىيائىش ايit ھابىيس، بىناس دان هىلەش، مك اورغىيغ دەتكىين ايit،
دەنماكىن دە حسىد ..

اد ۋون يغىدكتاكن .. دەشكىي .. ايit، ادىلە بىلا اد اورغ
يغ بېنچىي ملىيەت اورغ سەنخ، اتو اورغ كاي، بىر قىشكە دازلا ئىن ..

سېباڭىش، تىتاشى هاڻ بىنچى سەھاج، تىياد داختىياركىنىش سەقاي اورۇغ
ايدىت جاتوھ، مىسىكىين كەمبالى. كەدوانىز حىسىد دان دەشكىي ايدىن، حرام
حىكۈمىش دالىم اكىام كىيت اسلام، كران مەۋازىيائى (ظالم) اورۇغ
لا ئىن زىمانى.

دلېلش در قىد الحدىث، كات نبىي محمد صەلەعەم:

وَالَّذِينَ يُؤْذُونَ الْمُؤْمِنِينَ وَالْمُؤْمَنَاتِ بِغَيْرِ
مَا أَكْتَسَبُواْ أَفَقَدُ إِحْتَمَلُواْ بُهْتَانًا وَإِعْمَامًا مُبِينًا، رواه الطبرانى.

اردىش: .. اورۇغىش ۲ مېاكىيەتى اورۇغ ۲ مومن للاكى دان
قىرمۇوان، دەن تىيدق داوسەماكىنىش، مىك سىسەتكۈوهىن مەرىدەك ادالە
اورۇغىش هاڻ قىندىي مەۋەساسوة سەھاج تىياد دەن قىربوادىن دان اىت
ادالە دوس يىغ پات، دروايدەتكەن الطبرانى.

★ ★ ★

سېبېش: ۲

اد چون سېبېش سەقاي تىرىجىدىي حىسىد ايدىت، ايدالە كران صەقە
تىكىپر، سومبۈغ، اماره دان قىراومېڭىز ھىيدۈق اتۇ ۋەشكە اد قىد كىيتە.

مثالش: كىيت ليھە اورۇغ كاي، مىك داۋىخ تىكىپر كىيتە
كەناھ دى سەھاج يىغ داۋىخ كاي، سەدۇغ كىيت تىيدق كاي سەفترت دى؟
اتۇ اد ساۋىدۇ ۋەشكە قىدۇرەتتە، يىغ ماڻ ۋەشكە ايدىت هاڻ اذتوق سئورۇغ
دان يىغ بىرىوت كەنەد ۋەشكە ايدىت بىاپق اورۇغش. مىك اذتوق بىراومېما
دان مىرىبۇغا ۋەشكە ايدىت، داۋىغلىھ جىسىد كىيت، دەشكىي مەندەشكىي، فەتنە
مەفتەنە اذتارا سىسام كىيت.

قىد ماس ايدن، بىاپق قېباكىيە او رۇغ تېتىخ حىسىد يىخشىرەت ايدن،
بىأيدىك دكاڭىن قەرىيەتتە، بىأيدىك دكاڭىن قەزىيەتكەن، دان لا ۲۰ ايدن.
منىندىكىن چىواڭ كۈتۈر، ھاتىش بىوسوق دان چاھەت.

حسد ایدن امة بربه یما قد مشارکة کیت، دان مغه لاغی
کما جوان او مة. اذ تو ق مغوباتی چپاکیة ایدن در قد دیدرین اداله
ثکر جان یغ سوسه دان بره، لبه بره در قد مغشکة بارغ سفیکول،
هان هند قله دعن کقو ادن چخته وان دان فیکران، سرت صبر مناهن
نفسو اماره کیت. دعن کقو ادن چخته وان سای کتاکن، ایداله چوباله
فیکر کن دعن لاب رو گیش، بیلا کیت حسد کقد اورغ لا ایدن،
او که فأیده دان لا باش؟؟؟ هان کهندق نفسو سهاج. دان بیلا اي
تله چا توه، مسکین، کران قربو ادن حسد کیت، افاکه اذ تو غش باکی
کیت؟ تیدق اد. تناقی کرو گینش سده ترغ. مشارکة کیت مو ندور
کران اغکوتاں تیدق کای لا کی، تیدق برقشکه لا کی. کناق
کقد بخسا سندیری سهاج یغ کیت ليهه؟ بو کنه که فراسان یغ
مشترت ایدت، تیدق بآیدک؟!

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيْمِ

تىيېقۇ اذو مەنېيېقۇ سروف جوڭىڭ مقصودىن دېنى مەفردىي.
مەنېيېقۇ اورۇغ لائىن، ار تىيش مەنۋىكوه اورۇغ اذو مەفردىيماكىن اورۇغ
اذو مەنۋىكوه دىرىي سېنىدىرىي. مەنېيېقۇ، مەنۋىكوه دان مەفردىي اورۇغ،
سىدە لازىم اورۇغ مەختەھە وىدىش، چادىي ڈىدىق اوسە لاكى كېت بىچاراکىن

دسيئني. مان يىخ قىناتىيچ كىيت بىچاراكن، ايداله منييقو ديرى سندىرىي.
يىخ تىياد بىاپق اورۇغ مختەھويدىش.

اد ۋۇزمنىييقو ديرى سندىرىي ايدىت ۋىرىجىماكىي كىلد 3 بىهاكىين:

1. منيييقو دغان علممو ۋېختەھوازىش.

2. منيييقو دغان عبادتىش.

3. منيييقو دغان مېبلەچاكان ھرتېندا سندىرىي.

كتراڭنىڭ يىخ لېھ لەنجۇة سەفترت يىخ ۋىرسىبۇة دېباوه اين:

(1) منيييقو دغان علممو ۋېختەھواز: سەفترت اد سئورۇغ يېغىتمە
مەقلاجىري علممو ۋېختەھواز يىخ چوڭىش، بىأىدك علممو دىنيا اتو علممو
اخرة (اڭام). دغان مەفوپاىي علممو ۋېختەھواز اين دى ۋۇن مەڭاڭىش
دىرىش سىدە ۋىرحرىمة، مەليا دان بىرىھىكىيا. دغان ھاتىيىش يىخ ۋىتكىبىر اين.
مك عملش ۋۇن كورۇغ، تىياد ماو لاڭىي بىكىرچ، بىرۇمل، بىرجاس منورە
علممو تادىي دان سكەنل علممو دىنيا دان علممو اخرة ايدىت دىسىياكىنىش.
دەناھەنچى دىرىش درىقى كەنندىق علممۇش، دان دۆزۈر و تىيىش ھوا نفسۇن.

دان دغان كەننداين علممو ۋېختەھوازىش ايدىت، دىيەقۇش دىرىش
سندىرىي دان دىيەقۇش قول اورۇغرامىي. اورۇغ بودە، كران دى ۋېنەتەر
قەندىي، تاھو حىكوم، تاھو اوزدۇغ ۲۰ تاھو اڭام دان سېماكىيىش.

كېباپقىكىن كىيت ۋەھاتىيىكىن، يىخ مەبواة روسوق اومە ئىن،
بۈكۈلە اورۇغ ۲۰ عوام. ۋەتەنلىقى علممۇ ۲۰ دان اورۇغ ۲۰ قەندىي، چىرىدىق
چىنداكىيا كىيت. دەھاسوتن اورۇغرامىي، دى بىرىچارا دەمۈك اورۇغرامىي.
بىر ۋىردىاق ۲۰ مختەتاكن مارىلە كىيت بىرساۋاتۇ! دان لائىن ۲ سېماكىيىش.

تىماقى برسا تو كتاش ايدت، ايداله انتوق كفرلوازدى، دان دبو سقكىش اورغ لا ئين، دان بىكىتى قول علماء لا ئين، اتو قمىيەمەقىن لا ئين ايدت. ديداله يىخ بىتول كتاش، دان قمىيەمەقىن يىخ لا ئين ساله. جادى، سىياقىكە لاكى يىخ بىتول ؟؟ بوكىنەكە چارا علماء، قمىيەمەقىن ترسبوة، ساله دان منيقو دىرىي سندىرىي دان اورغۇرامى؟

تىدادا كە ۋىكىر جان علماء دان قمىيەمەقىن ۲ ايدت، هىينا . . . .
قىدحال يىخ واجب باكىيىش، ايداله انتوق مەقرىب ئايدىقكىي اوومە، منصىيەحاتى دعىيە، دان حەمەمەقىن مشاركە رامى.

(2) منيقو دەعن عبادە: بىاپق اورغۇيىخ منيقو دىرىيش دەعن عملنى، يىأيدت دى بىراعتەقاد بېھوا دەعن عملنى ايدت دى تىلە لەقىس درىقى سكىل دوسانش يىخ دەقىر بواتش سەمارى ۲. كالو سىدە دى سەمبەيىخ لېيم وقت سەتىيىش ھارى، دى ۋواس بىر زىكاھ دان تىلە قىرگى قول ئايدىك حاج كەمكە، مىك تىيدىق سكىن لاكى بىربوأة حسىد، دەشكىي، مغۇۋەتة اورغ، مغائىيىاي اورغ لا ئين دان سېباكىيىش. دى تىيدىق تاھو بېھوا دەعن حسىد، دەشكىي، مغۇۋەتە ۲ ايدت، اكن ھىلۇق قەلا عمل سەمبەيىخنى، ۋواسنى، زىكاڭىش دان سېباكىيىش.

الله بركات دالم القرآن: ”فَمَنْ يَعْمَلْ مِثْقَالَ ذَرَّةٍ خَيْرًا يَرَهُ، وَمَنْ يَعْمَلْ مِثْقَالَ ذَرَّةٍ شَرًّا يَرَهُ“.

ارتىيىش: بارغىسياپ بىر عمل بىأيدىك ولو قۇن سېسر ذرة اكن دلىيەتىن، دان بارغىسياپ بىر عمل جاھە ولو قۇن سېسر ذرة، اكن نەشقى جوا.

کران ایدت! يىش واجب دالىم حكوم اڭام هنڌو قله دكرجاكن،
دان سکل ۋەكىر جان يىش دلارغۇن، جماڭن دكرجاكن، ولو ۋون كىيت
سىدە منجىبادى اورغىيغ عالىيم علمەم دلان سەمبېيىخ تىيېش هارىي.

(3) منييقو دەن مغلواركىن هرت: مثالىش كران كىيت
اورغىيغ كاي، مك كىيت سەتىيېش هارىي بىر صدقە، خەندورى، قىد حال
صدقە واجب (زكاة) تىيدق كىيت ۋۆزىيەكىن، مەبرىي بىلەنچا انىق استرىي
تىيدق كىيت چۈركىشى سېكىيەمان قاتا توتن. مك ۋەكىر جان يىش سەفترت اىدىن
ادالە ۋەكىر جان منييقو دىرىي سەندىرىي. افلاڭىي كالا لو كىيت مەبىلەنچىجاكن
هرت كىيت كىد ۋەكىر جان معصىيە يىش دلارغۇن او لە الله دان رسول،
لو ۋون بىأىدك منورە اغىڭىماقىن او رغ بىاپق. كران ايدت، اقبىيل كىيت
هنڌق مغلواركىن هرت كىيت، مك هنڌو قله كلمواركىن منورە اتۇرنىش
دان اڭام، سەقاي بىلا واغ كىيت ھابىيس، هنڌو قله قىد تەمۇتىش، سەقاي
كىيت جماڭن روڭىي دەن دان داخرة نەنتىي.

سەتلە كىيت مەبىچاراكن صفة ۲ جىوا يىش ترچلا سەفترت، بىخىل،
طەمع، ۋەچچو، حىسىد دا زلا ئىن ايدت، مك سەقىيلە كىيت مەبىچاراكن
صفة ۲ جىوا يىش ترقوچى؛ بىأىدت:

1. عادل

قىد دىرىي مائىسىي ايدت اد تىيىك كەقاۋاتن يىش ترسەمبۇپىي.
خۇرتام كەقاۋاتن شەھوٰة، كەدوا كەقاۋاتن ئاماڻە دان كەتىيىك كەقاۋاتن
عقول. كالا لو كىيت سەڭكۈوف منغاھىي كەتىيىك كەقاۋاتن ترسېبۇپىي، مك
ايدتولە يېخىدكتااكن، عادل،

اقييل سئورغ ايدت بىلاكى كرالان منورة شھوتن، تياد دغۇن
أمارە سىرت عقلىش، مك اورغ ايدت بىلۇم لاڭى داۋە دكتاکىن
، عادل ..

اقييل سئورغ بىلاكى كرالان منورة أمارەن سەھاج، تياد
دغۇن شھوٽ دان عقلىش، مك اورغ ايدت بىلۇم جوڭ دكتاکىن ، عادل،

دان اقييل سئورغ ايدت مەفرۇنىكاكن عقلىش سەھاج، تياد
دغۇن شھوٽ دان أمارە، مك بىلۇم جوڭ دكتاکىن ، عادل ..

چىكلۇ شھوٽ حىيوانى سام تىيمېبغى دغۇن أمارەن، مك اورغ
ايدت دكتاکىن عادل دغۇن اورغ لائىن سىرت دىرىدىش سىندىرىي. ادقۇن
عادل دغۇن اورغ لائىن ايدت، يىأيدت سام تىيمېبغى قى شھوٽ حىيوانى.
مك صفة كسوچىن ھاتىيەن ايدت سام تىيمېبغى داۋتارارا منورىتكىن ذفسو
دغۇن صفة جەمۇد (بىكىو تىيدىق بىرذفسو). سام تىيمېبغى قى صفة أمارە
ايدتولە بىرازىي (قىركاس) يىغى سام تىيمېبغى داۋتارارا ۋىناكوا دغۇن مېرغ
(منركىم). دان اورغىيغى مەڭۋۇپايى صفة يىغى سەفترت اىن، سلاالۇ لارى
درىقىد اذىياي ماؤسىي دان ئالامش قىد كەحرماۋەن، ھەرتېندان، دان
جىيوانى، يىغى مېباوا كىقىد صفة سوک كەپرىدىكىن حق اورغ كىقىد اورغان،
دغۇن تياد ماؤ مناھەن ۲ حق ايدت. دان ادقۇن كەعادىلەن قىد دىرىدىش
سىندىرىي يىأيدت دىي سوک بىرسەدق ۲، بىر كەپىيرا رىدا دغۇن بىارغىيغ
حلال درىقىد رزقىي يىغى دېرىي اللە، دان دى لەقس درىقىد كەعمايدىن صفة
ۋىناكوا دان تىيدىق ماؤ چەمبۇرۇ، اتس ھەرتىان، كەحرماۋەن، دان
اڭماش دان سوک منرىيما درىقىد كەجاھەن ۲ شھوٽ.

اد ۋون سام تىيمېبغى، سام تىخە درىقىد كەقوادىن عقل. ايدت،

ار تیش حکمة، بیمچقسان. یاؤیت سام ڈیمبع دا زتارا بوده دغۇن ڈیشو دای، دان دغۇن ایدن چارا منچماشی حکمة اعتقاد، حکمة عمل، حکمة اخلاق.

حکمة اعتقاد ایدت مأساکن الله، دان حکمة عمل ایدت مغرجاکن کواجیشنى قىنوه، دان حکمة اخلاق ایدت، یاؤیت سفترت قمۇرە، قىنولۇغ دا زتارا روپىال دغۇن بېخىل.

كسييمقولنىش: اد ۋۇن يېڭىكەتاکن او رغىيغ عادل ایدت، ايدالە او رغىيغ سەڭكۈف ملقسەناکن حکوم ۋەختەھوادىش دغۇن جوجور دان ۋەتە، دغۇن ۋىياد قىردىلى كىقد قومىش اذو او رغۇ لائىن. مثالىش دى سئورغ ۋىكلاوي ذىكىرى، دان کواجىشنىش ايدالە مەلموارىكىن بارغ ۲ از تو ق كېرلواز رامى ایدت سفترت بىرس، كولا، روکو، دازسباڭىش. بىاپق ۋىكلاوي ایدت، بىلا مەبىاكىي ۲ بارغ ۲ چاتواز ایدت، كالو ۋەتە قىد قومىش، كەنالىنىش، ددهولو كەننىش كېلىير اذىش اذو دلبەتكەننىش، دان بىلا او رغۇ لائىن، يېغىياد كەنالىنىش، قومىش، دلەمبەتكەننىش ۲. مك او رغۇ ایدت بىلۇم دكەتاکن عادل، دان دەمكىين جوڭى سئورغ حاكم دازسباڭىش.

الله قله بىر فرمان: ”يَا أَيُّهُمَا الَّذِينَ آمَنُوا كُوْنُوا
قَوَّامِينَ بِالْقِسْطِ شُهَدَاءَ اللَّهِ وَلَوْ عَلَى أَنفُسِكُمْ أَوِ الْوَالِدَيْنِ
وَالْأَقْرَبَيْنَ، إِنْ يَكُنْ غَنِيًّا أَوْ فَقِيرًا، فَإِنَّ اللَّهُ أَوْلَانِ بِهِمَا، فَلَا
تَتَبَعِّدُوا إِلَهُوَى أَنْ تَعْدِلُوا وَإِنْ تَلْوُوا أَوْ تُعْرِضُوا فَإِنَّ اللَّهَ
كَانَ بِمَا تَعْمَلُونَ خَبِيرًا“.

ارتیش: ڦواهي اور غڻيچه برايمان! هندوؤله کامو منڪنڪن
سسوات ايدت دغۇن عادل سېباڭى سقسىي باڭى الله تىعالي دان ولو
قۇن كەند دىرىيەمۇ سەندىرىي، اتو كەند ايدىو باف مۇ، دان قوم قرابىتەمۇ،
بأيدىك قۇن دى كاي اتو مىسکىين، مك الله لېھ او تام درەندىدۇا،
مك جاڭنەلە کامو ايدىكوتى هوا نفسو، عادلەلە کامو دان ولو قۇن
تەۋە اتو کامو بىر قالىغۇ، كران بىھو، اللە تاھو سەكل اف يىچ کامو
كرجاڭن دان ڦىربواة ..

2. رىزدە ھاتى

رىزدە ھاتى اىن سروف جو كى دغۇن لەمە لمبۇة، بىرسوچن،
بىربودى، بأيدىك ھاتى، ھاتى اخلاقى دان احسان، رامە دان ھالوس
بودى. اىن سەموان كىيت سىي، شولىكن منجىدادى سا تو باب، دان ساتو
قىمبىچار آن يىچ تىدق بىرى بىزداش.

رىزدە ھاتى يىچ ساي مقصود دسىينى، بىوكنلە .. راس
رىزدە .. منورە علمو جىوا يىشدەكتاكىن دالىم بىھاس اغىڭىرىسىنى:
”INFERIORITY COMPLEX“ راس رىزدە ايدت مىثالىش، بىيلا
پىرەدا ئەن دغۇن اور غەندىي، اور غەن كاي، اتو اور غەنسىيغۇ، دودق قۇن
دەكتەن تاكوە. كالو دى دودق دكروسىي، كىيت ھندق دباوه. مك يىچ
سەفترت ايدت .. راس رىزدە ..

يىچ دەكتاكىن .. رىزدە ھاتى .. ايدت، ايدالە ولو قۇن كىيت
سىدە كاي راي، سىدە منجىدادى اور غەن ئەندىي، بىر قىشكە، دازلا ئىن ٢
سېباڭىش، تەتاھىي كىيت ماسىيە رامە بىرچاڭىش دغۇن اور غەن عوام، ماسىيە

ماو بر کناؤل دغۇن اورۇغ دو سن، تىيدىق سوم بىوغ.

ايندە يىخىدىكتاكىن رىزىدە هاتىي. كران نېمى كىيت محمد حىلىي الله علەيم وسلام اد مۇختاكىن:

إِنَّ اللَّهَ رَفِيقٌ يُحِبُّ الرَّفِيقَ فِي الْأَمْرِ كُلُّهُ، رواه البخارى وسلام.

ارتىش: الله تتعالى سىسغىكىوھن لەمەلمبۇة، دى سوک لەمەلمبۇة ئەندىشىنىڭ. (حدىدەت بىخارىي دان مسلم) .

كتان لاڭىي: ”مَنْ أَعْطَى حِظَّةً مِنَ الرَّفِيقِ فَقَدْ أَعْطَى حِظَّةً مِنَ الْخَيْرِ وَمَنْ حَرَمَ حِظَّةً مِنَ الرَّفِيقِ فَقَدْ حَرَمَ حِظَّةً مِنَ الْخَيْرِ“، رواه الترمذى.

ارتىش: ”دارغىسىياق مېرىدىكىن بىهاكىيىش دغۇن لەمەلمبۇة، مىك سىسغىكىوھن دى. تىلە مېرىدىكىن بىهاكىيىش دغۇن كېأيدىقكىن، دان دارغىسىياق مېھرامىكىن بىهاكىيىش دغۇن لەمەلمبۇة، مىك سىسغىكىوھن دى تىلە مېھرامىكىن بىهاكىيىش دغۇن كېأيدىقكىن“ (حدىدەت الترمذى).

صفة رىزىدە هاتىي اىدىن قىلۇ باڭىي تىيىش ۲ اورۇغ، كران

ۋائىدەش:

1. مېباپقىكىن كاونز ۲ كىيت دالىم بر کناؤل.

2. سەقاي جاڭىن مندا تىشكىن خىد اورۇغ لاءِ دىن كىقد كىيت، يېڭى بىرا درتىي مرو سقىكىن مشاركە.

اۋلاڭى قىد ماس اىن، كىيت بىر حاجة هنديق عمبوأة سوات
ۋىكىر جاڭ يىغى بىرى ۲ دان هنديق مېبىنة توق ذكارا سندىرىي، مك ۋەرلۇوا
كىيت مەقىرسا توکن جىووا كىيت سام بېخسا دان اكىام.

3. صىبر

صىبر ايدىت قىد اصطلاح بىهاس، يىأيدىت دا، مناھەن دىرىي دان
ذفسو، در قىد بىربوأة كېچەماڭ دان كېنديق ھاتىي ». دان صىبر منورە
اصطلاح اكىام، يىأيدىت مناھەن دىرىي در قىد تاكوٰة (چىمس)، دان
مەنچىكەن در قىد بىربوأة يىغى دلارغۇ اوولە الله، دان معەملەكىنىش بىر كەكان
سەلمەمان، مغىرجاڭن يىغى دسۈرەكىنىش دان مىخەنەتىيەكىن يىغى دلارغۇن
دەعن طاءة، دان صىبر مناھەن دىرىي در قىد مصىيەتة (بلاء) يىغى دا تىغى
منىھەقا دىرىي كىيت. دەعن تىياد مغۇۋەت دان مغىتاڭىنىش كىقىد اوغرامى.

صىبر ايدىت بىرماجىم ۲ بىنتىوچىن، دا زەتاراڭ:

1. سەڭكۈف مناھەن ذفسو كىقىد بىربوأة يىغى جاھە.
2. سەڭكۈف مناھەن تاكوٰة كتىيىك بىر ئەمۇ دەعن موسە.
3. سەڭكۈف مناھەن شەھۆرە كىقىد قەرمۇوان يىغى تىيدىق حلال.
4. سەڭكۈف مناھەن دىرىي كتىيىك دا تىغى مارە.
5. سەڭكۈف مناھەن مېيىمەن رەسىپا كىقىد اورغۇ لايىن.
6. سەڭكۈف مناھەن واع (ھەرت) مەبلەنچىجاڭىنىش كىقىد
جەڭ يىغى تىياد منورە اتۇرۇز اكىام، دازلا ئىن ۲ نىباڭىش.

اين سەموان دىمەكىن صىبر، سەقىرت فرمان الله:

وَلَمْ صَبِرَ وَغَفَرَ إِنَّ ذَلِكَ لَمَنْ عَزَمَ الْأُمُورُ.

اتیش: اور غیغ صبر ایدت دان منتاًدی امقون، سسغکوھن ادالاھ
دی در ۋەد اور غیغ تېغىكىي چېيتاڭ.

بىلەن (بىلەن) بىلەن ۲ صبر

صبر ایدت ڈربىماڭىي كەند 3 بىلەن:

1. صبر اتس طاءة مغىرجاڭى فریدنە حكوم (LAW)
اۋرداز اڭام.

2. صبر اتس معصىيە مىخەنەتىيەكىن دان منجاوهكىن سگل
لارغان حكوم دان اڭام.

3. صبر اتس معصىيە، يىغ داتىغ منىھەقا دىري كىيت،
سەرتساكىيە، كەلاڭىن، كەماتىن، كچورىن، كېككارن،
كەسىكىيەن دازسبىماڭىش.

دان صبر ایدت اد مەفوپا ئى 3 تېغىكاڭ (درجة).

(1) صبر سەقەرن، يىأيدت بىلە عقل كىيت قواة دان
بىرکواس، سەھىغىكى سەغىكۇق مغالىھكىن شەھۆ دان أمارە.

(2) صبر دىنە، يىأيدت بىلە عقل كىيت كاالاھ دبواة اولە
شەھۆ دان أمارە قىد سگل وقتو دان ۋەكىرجان، مثالىش كىيت تاھو
يەھوا اور غىدە منچورىي هەرت كىيت، سەدەغ مەقەر تاھەنەكىن هەرت
كىيت ایدت واجب حكومىش، مك كىيت بىرلىك سەھاج. مك صبر ایدت

دكتاکن صبر رىندە، دان تىيدق قىدىمەتتىش كىيت مىستىي صبر وقتايدت.

(3) صبر سىدۇغ، يائىت كادىغ ۲ قىدىسوات ۋىكىر جان كىيت سەڭكۈف مناھەن صبر دان تېماقىي قىدىكىر جان يىخ لا ئىن تىيدق سەڭكۈف لانگى. مىثالىش، اذتوق مىنۇم خەر، بىر جوودىي، مەنھەتون سىينىما وا يىخ، كىيت سەڭكۈف صبر اتس بىربواة ۋىكىر جان ايدت، تېماقىي قىدىكىر جان دەن قىرمۇوان، كىيت تىيدق سەڭكۈف مناھەن، مىك حال يىخ سەفترت اين دكتاکن صبر سىدۇغ.

فَأَيْدِهِ صَبَرْ (فەڭكۈف)

—: ٥: —

اد ۋۇز فائىدە صبر ايدت امة بىسر باڭىي كىيت دالىم ھيدوق ددىيىا اين دان دالىم ملقسناكىن چىيەتا ۲ كىيتا يىخ بىسر ۲. او رۇغ ۲ بىسر، چەيمەشىن ۲ ذكارا يىختىلە مشھور نىماز ايت، تىيدق اكىن مەنجابىي او رۇغ بىسر، كالو تىيدق صېرىنى بىسر قىدىجىوان. ذېيىي محمد صەلۇم، منورە عقل كىيت، كالو تىيدق اد صېرى قىدىدان دەن قىنۇھ، بارغىكالىي تىيدق اكىن تىرىچىيەتا اكام اسلام ددىيىا اين.

الله اد بىر فرمان دالىم القرآن:

”وَالصَّابِرِينَ فِي الْبَأْسَاءِ وَالضَّرَّاءِ وَحِينَ الْبَأْسِ
أُولَئِكَ الَّذِينَ هَدَى اللَّهُ أَوْلَئِكَ هُمُ الْمُتَقْوِونَ“.

ارتىيش: اد ۋۇز يىخدىكتاکن اردىغىش صبر ايدت، ايدالە يىخ

سەڭىكۇف مەناھن دىرىيىش قىد كەملار اتن (قىندرىتەڭ)، كىسغىسار آز (كىساكىيەن)، دان كەتىيك بېھىيا مەۋاپىچىم (كاداؤز قىرغۇن) دان اورۇغ يىش دەمكىين ايدىت ادىلە اورۇغ ۲ يىش بىنر دالىم ايمانىش دان اورۇغ ۲ اپەت (دىلە اورۇغ ۲ يىش بىنر ۲ تاكۇۋە كەقىد لەللە).

فرمان اللە لا كىي: ”وَلَنَبْلُوَنَّكُمْ بِشَءٌ مِّنَ الْخَوْفِ
وَالْجُوعِ وَذَقْصٍ مِّنَ الْأَمْوَالِ وَالْأَنْفُسِ وَالثَّمَرَاتِ
وَبَشَرٌ الصَّابِرِينَ الَّذِينَ إِذَا أُصَابَتُهُمْ مُصِيبَةً قَالُوا إِنَّ اللَّهَ
وَإِنَّا إِلَيْهِ رَاجِعُونَ، أَوْلَئِكَ عَلَيْهِمْ صَلَوَاتٌ مِّنْ رَبِّهِمْ
وَرَحْمَةٌ وَأُولَئِكَ هُمُ الْمُهْتَدُونَ“.

ارتىيىش: دان كامىي (اللە) اكىن كامىي چوب (إيمان) كامو دەعن تاكۇۋە، لا قىر، كىكوراڭىن ھەرت، جىيوا، بواھن ۲، دان خېرىكىن كەقىد اورۇغىش سىبر ايدىت بىيلا ادىت اورۇغىش منداۋەت مەسىبەت (كەملاڭىن) كەتاكىنداھ كەقىد مرىدىك، ”إِنَّ اللَّهَ وَإِنَّا إِلَيْهِ رَاجِعُونَ“ كېيت كەۋپانز اللە دان كېيت اكىن كەمبالىي جوڭىك كەقىدان؛ مرىدىكىيەت منداۋەت صلواۋات دان درەمە درەندىز تۈھنەن دان مرىدىك ادىلە ۋىرماسوق درەندىز كۈلەن اورۇغ ۲ يىش منداۋەت قىرۇنىجىق.

فرمان اللە لا كىي: ”وَاصْبِرُوا وَصَابِرُوا وَرَابِطُوا
وَاتَّهُوا اللَّهَ لَعَلَّكُمْ تُفْلِحُونَ“.

ارتىيىش: دان سىبىراھ كامو (اتىس سىكل قىندرىتەڭ يىش كامو

رالسأي)، دان برصبرازلە ۲۵ کامو (تابه دان ترسكىن ئىكىرجان ايت سەھى كەند لخىز)، دان ايدىتىيەقىلە سرت برسدىيالە کامو، دان تاكوئىلە اكن الله (منورە حىكومىش ۲)، سەموڭىڭ کامو اكن منداۋە كەمناڭن دان كچىيان.

دەن مېبۈتكەن ۳ أىدات الله اين، چو كەلە سەقدەرە ساي چەنەتەوكىن اذتوق ۋە دان دايىل بېھوا صفة صبر ۋە سپۇة مەھافىتىيەپ باڭى تىيف ۲ اورغ، دالام سكىل حمال دان ۋەركارا.

كسييە قولان درىد أىدات ۲ ۋە سپۇة، داۋە كىيت امبىل سارى خاڻىيەن، بېھوا سەغىكۈف مندرىتىا، فقير مسىكىيەن، ملازە، سوسە، ساکىيە، كەھىيلاڭن هرت، دان جىواه تىماڭىڭ دان فيكراز، سەغىكۈف لاثر، مناھەن بېھىيا تاكوئە دان اذچامن جىوا، مىخاداڭىن ۋەرلاؤزىن، ۋەرجۇاڭن، اذتوق ملەقسەناڭىن عمل بائىدك، منكەنلىكىن اگام الله، منچاقىي چىتىما ۲ يىش ملىيە، ايدىتولە يىش ۋەركىندۇغ ۋە صفة صبر. صفة صبر يىش سەرت ايدىلە، سوات صفة يىش مىستىي كىيت قوپاڭي ۋە جىوا كىيت.

كىيت ماو اق؟ ھندىق منجىادي اق؟ ھندىق منچاقىي چىتىما ۲ اق دان مقصود اق؟

مثالىن ھندىق كاي! داۋەتكە كىيت منجىادي اورغ كاي دەن چىيەماج؟ تىيدىق.

كىيت ھندىقلە برسكولە يابىدەھولو، كەمدىن بىر كىرجىرس، ھېمە دان چىرمە، دان سەغىكۈف مناھەن نفسو درىد سكىل ۋەمپۇرۇسنى واغى دان هرت، قەوهەكىن تىماڭىڭ، فيكراز كەند ۋەركىرجان ادت،

ستاهون دوا تاهون، دان سغوله تاهون، بىكىن سەمئىي دوا قولە
 تاهون، بىمارولە كېيت منداۋە مقصود كېيت ايدىت، يائىت .. كاي ..
 اين بىمارو تەنەش قىركارا .. كاي .. افلاڭى هندق منچاڭى
 كەردىكائىن ئىكارا دان بىخسا سەفترت اومىة ۲ يىخ مردىكما سكارغ اين.
 مرىك مردىكما دان بىر دولە، بوكىلە دداۋەتى دەن دعا دان ايدىر لۇدە
 سەھاج. تەناۋى دەن قۇرغۇزىن سىكلەن ۲ درى سەلورە رعىيە مرىك دان
 بوكىن قول دالىم سەھارى، سەمېڭىشكۈ، سېبولۇن دان ستاهون، تەناۋى
 بىر اۋىز تاهون. ددىلەم تىيمۇوه مرىك هندق منداۋە كەبالي
 كەردىكائىن ايدىت بىر جو تا ۲ رعىيە يىخ كەپىلاڭىن ھەرت، انىق، اسلىرى.
 (يىھ، قوم فەيلى). بىر جو تا ۲ اورۇغ يىخ چماچە، فاتە تاڭن، بوت مات.
 لوك، سەموان اذتوق منچاڭى سادۇ چىتە ۲ يائىت .. مردىكما ..

مرىك بىر صىبر مندرىتى، بىر تەنەش جىوا مەخەمەد قىيىسىن سىكل سوال
 صەفتە صىبر قىد جىوا بىخسا ۲ ايدىت، بارغىكالى ھەشكەن اين ھارى بامۇم
 كالا و تىيدق ادلاڭى مردىكما.

اينلە كەرلۇان دان فائىدە صىبر ايدىت، دان هندقىلە تازەمكىن
 ۋىد جىوا كېيت ماسىيغ ۲ اذتوق كەرلۇان ھېدوغ، ھېدوغ
 دېخىر بىھكىما.

تىمت

د تر بیتکن اوله :

٥٥ اجین صتریة، قینسخ.